

TAŃCZĄCE FIGURKI -OPIS

1. Tańcząca menueta (Marie Sallé?)

Höchst, ok. 1755

Model Johann Peter Lück

Sygn.: trzykrotnie przekreślone koło oraz wyryte HI

Porcelana, wys. 18,5 cm

Figurka jest częścią pary tańczącej menueta, bardzo sławnej i typowej dla manufaktury Höchst grupy. Przedstawia najprawdopodobniej Marie Sallé (1707-1756), która wielkie sukcesy odnosiła na scenach Paryża i Londynu. Podziwiano nie tylko jej sprawność techniczną, ale przede wszystkim kunszt aktorski i ekspresję. Sama również układała nowe utwory baletowe, które cieszyły się niebywałym powodzeniem. Często była porównywana z inną wielką baleriną ówczesnych czasów, Marie-Anne de Cupis de Camargo (1710-1740). Jean Georges Noverre bardziej cenił Sallé, podobnie jak Voltaire, który pisał:

O Camargo, ty jesteś naprawdę wspaniała,
Lecz Sallé, wielki Boże, wszystkich nas porwała.
Jeśli twe kroki lekkie, jej pełne miękkości,
Ty wniosłaś nowość, ona wdzięk niepowtarzalności.
Tak jak ty tańczą nimfy,
Lecz Gracje jak ona.

Sallé w 1740 roku pożegnała się ze sceną, ale do 1752 roku występowała w spektaklach dworskich. Niezwykle często o niej pisano i równie często była portretowana. Na podstawie porównań tej figurki z litografiami przedstawiającymi Sallé można było stwierdzić, że z dużym prawdopodobieństwem chodzi o tę właśnie tancerkę.

2. Fanny Elssler

Miśnia, po 1847

Model wg figurki z brązu Jean Auguste Barre (1847)

Syg. na cokole wyduszony napis Fanny Elssler a na spodzie miecze oraz wyciśnięte nr 58 i 32, a także wyryte V. 60. i 60

Biskwit, wys. 38,5 cm

Austriacka tancerka Fanny Elssler (1810-1884) największe sukcesy odnosiła w Paryżu. Była też pierwszą europejską tancerką-solistką, która wyjechała w 1840 roku na tournées do Ameryki, gdzie przez dwa lata występowała odnosząc wielkie triumfy. Ze sceną pożegnała się w 1851 roku w Wiedniu. Théophile Gautier pisał o niej: „Fanny Elssler jest tancerką wysokiego wzrostu, dobrze zbudowaną, nogi jej wyczelowane... Ma małą główkę i delikatne ramiona... Oczy jej posiadają wyraz pikanterii, ironii i namiętności. Poza tym ta twarz o rysach tak prawidłowych, iż

wydają się być wykute z marmuru, oddaje wyraz wszystkich uczuć, od tragicznego bólu do szalonej radości. Kasztanowe włosy bardzo miękkie, jedwabiste, lśniące, rozdzielone przedziałkiem, otaczają czoło stworzone w równej mierze, by nosić diadem bogini lub wianek kurtyzany. I choć jest piękną kobietą, smukłość budowy pozwala jej z wielkim powodzeniem nosić strój męski.” W czerwcu 1836 roku odbyła się w Operze Paryskiej premiera baletu „Le Diable boiteux” w choreografii Jean Coralliego, który skomponował go specjalnie dla Fanny Elssler. Tworząc układ choreograficzny uwzględnił rodzaj talentu tancerki, jej temperament i możliwości techniczne. Nic więc dziwnego, że balet, a przede wszystkim występująca w nim Elssler, święciła niebywałe triumfy. Szczególnie wykonywany przez nią z niezwykłą werwą - akompaniując sobie na kastanietach - taniec „cachucha”. Miśnieńska figurka przedstawia Fanny Elssler w tym właśnie tańcu.

3. Fanny Elssler

Miśnia, ok. 1960

Model wg figurki z brązu Jean Auguste Barre (1847)

Syg. na cokole wyduszony napis Fanny Elssler a na spodzie miecze oraz wyciśnięte nr 73376 i 28R

Porcelana, wys. 38,5 cm

W 1851 roku na wystawie światowej w Londynie Samuel Alcock (właściciel działającej w latach 1828-1853 manufaktury w Burslem w Anglii) przedstawił wręcz identyczną, jak miśnieńska, figurkę biskwitową Fanny Elssler tańczącej „cachuchę”. Była wykonana (także w brązie) wg modelu S. W. Arnolda. Wtedy też uważano ją za najpiękniejszą, jakby żywą figurkę, która przez to cieszyła się sporą sławą. Jednak manufaktura miśnieńska parę lat wcześniej zaczęła produkować swoją figurkę Fanny Elssner, która jest parę centymetrów większa i różni się dekoracją cokoła, a także dokładnością wykonania.

4. Lilian Harvey jako Fanny Elssler

Rosenthal, ok. 1937

Model Lore Friedrich-Gronau

Syg. na cokole wyduszone L. Fr. Gronau, na spodzie stempel z koroną i napisami Rosenthal, Germany, Kunstabteilung Selb oraz Lilian Harvey als Fanny Elssler i wyduszony nr 1667/1

Porcelana, wys. 32,5 cm

Lilian Harvey (właściwie Lilian Pape), która grała główną rolę w filmie poświęconym Fanny Elssler, zasugerowała producentowi filmu, aby na premierę wykonać figurkę bohaterki filmu. UFA powierzyła jej wyrzeźbienie Lore Friedrich-Gronau (1908). Pozowała jej Lilian Harvey. I tak powstała figurka zatytułowana Lilian Harvey jako Fanny Elssler. Po raz pierwszy została pokazana przy okazji premiery filmu (później na różnych wystawach, m.in. na Wielkiej Wystawie Sztuki Niemieckiej w Monachium w 1939 roku). Spotkała się z tak dużym zainteresowaniem, że manufaktura Rosenthala zamówiła następne figurki tancerek u Friedrich-Gronau (notabene przy modelowaniu pozowały jej solistki Deutsche Staatsoper w Berlinie). Zaś Lilian Harvey (1906-1968) - gwiazda międzynarodowego filmu pochodzenia angielskiego, wyszkolona tancerka, w

latach 1933-1939 zagrała pierwszoplanowe role w ośmiu filmach niemieckich, a po wyemigrowaniu z III Rzeszy została pozbawiona obywatelstwa niemieckiego - zażyczyła sobie w testamencie, aby odlana w brązie figurka stanęła na jej grobie w Cap d'Antibes na Lazurowym Wybrzeżu, co też zostało uczynione. Natomiast Rosenthal w późniejszej produkcji tej figurki poczynił niewielkie zmiany; zbliżył stopy, a lewą podparł, aby tym samym nadać figurce większą stabilność.

5. Anna Pawłowa (w rokokowym kostiumie z tamburynem)

Rosenthal, ok. 1920

Model Karl Himmelstoss (1917)

Syg. na cokole wyduszone K. Himmelstoss, a na spodzie stempel z koroną i napisami Rosenthal, Selb-Bavaria oraz wyciśnięty nr K 451

Porcelana, wys. 29,5 cm

Anna Pawłowa (1881-1931) uważana jest powszechnie – powtarzając za londyńskim dziennikiem „Pall Mall Gazette” – za zjawisko wyjątkowe w sztuce tańca. Wykształcona w Petersburgu występowała początkowo w Teatrze Marińskim, a następnie w Baletach Rosyjskich Sergiusza Diagilewa. W 1910 roku założyła własny zespół, z którym aż do śmierci tańczyła na całym świecie, wszędzie odnosząc niebywałe sukcesy. Tacjana Wysocka, która widziała tańczącą Pawłową, tak o niej pisała: „Głębia talentu Pawłowej objawia się w jakiejś pulsującej, drgającej emocjonalności. Poprzez przepiękne linie jej ciała, strzelistość nóg, płynność rąk, jaśniała jej dusza, dusza człowieka do bólu, do ekstazy żyjącego swoją sztuką. Cała jakby przezroczysta, umęczona, nieziemska, była Pawłowa arealna, nieosiągalna, a zarazem przez piękno roztaczane tak bez miary, tak hojnie, stawała się bliska, najbliższa.” Nie miała zbyt dobrej techniki, ale – jak mówił jej profesor, Paweł Gerdt – „to, co uważasz za swoje niedoskonałości, czyni cię jedyną wśród tysięcy”. Natomiast dyrygent orkiestry jej zespołu baletowego, Walford Hyden, mówił: „Zdarzało się, iż stała na pointach w idealnej równowadze tak długo, że powstawało pytanie, jak to było możliwe z punktu widzenia fizjologii.” Nic więc dziwnego, że po jej nagłej śmierci pozostała w pamięci jako zjawisko niepowtarzalne, wręcz cud. Wielu artystów pisało poematy o niej, inni przedstawiali ją na obrazach i w rzeźbach. U szczytu jej sławy powstały także figurki Rosenthala.

6. Umierający łabędź (Anna Pawłowa)

Rosenthal, ok. 1920

Model Constantin Holzer-Defanti (1919)

Syg. na cokole H. Holzer-Def., a na spodzie stempel z koroną i napisami Rosenthal, Selb-Bavaria oraz wyciśnięty nr K 545, a także ręczny podpis malarza A. Geigenmüller

Porcelana, wys. 14,5 cm, szer. 30 cm

Michaił Fokin ułożył – ponoć w ciągu kwadransa – „Umierającego łabędzia” do muzyki Camille Saint-Saensa (część suity „Karnawał zwierząt”) specjalnie dla Anny Pawłowej. Prapremiera odbyła się 22 XII 1905 roku w Petersburgu. Choreografowi w solowym tańcu chodziło – jak sam twierdził – nie tyle o pokazanie agonii ptaka, ile o symbol ludzkich zmagających się duchowych. Anna

Pawłowa tańczyła ten krótki taniec (trzyminutowy) dość często, wszędzie odnosząc niebywałe sukcesy. Dlatego też „Umierający łabędź” jest tak silnie związany z jej nazwiskiem, pomimo nawet tego, że po niej tańczyły go inne wielkie tancerki. Notabene „Umierający łabędź” przetrwał w niezmienionej formie do dziś, co jest ewenementem w historii tańca. Początkowo utwór nosił tytuł „Łabędź”, a dopiero podczas pierwszego zagranicznego tournée Pawłowej otrzymał tytuł „Umierający łabędź”. Wtedy też Leon Bakst zaprojektował nowy kostium („paczka” ozdobiona białymi piórami).

Anna Pawłowa często była pokazywana jako umierający łabędź, szczególnie w pozie kończącej ten taniec, jak jest to w przypadku figurki Rosenthala. Za wzór modelarzowi posłużyło zapewne zdjęcie Van Riela, ukazujące tancerkę w tym tańcu.

7. Kitri (Anna Pawłowa)

Volkstedt-Rudolstadt, ok. 1915

Syg. stempel z koroną i inicjałami (Aelteste Volkstedter Porzellanfabrik)

Porcelana, wys. 29 cm

Figurka przedstawia Annę Pawłową w roli Kirtri w balecie „Don Kichot” Ludwiga A. Minkusa, dokładnie w pozie z drugiego aktu, którego akcja dzieje się we wnętrzu oberży. Debiutowała w tym balecie w choreografii Alexandra Gorsky’ego wg Mariusa Petipy 4 grudnia 1905 roku. I od tego czasu odnosiła w nim wielkie sukcesy. Tak znaczne, że ukazała się seria pocztówek przedstawiających Annę Pawłową w tańcu w oberży. Wśród nich jest zdjęcie (ich autorem jest Fischer) przedstawiające tancerkę w identycznej pozie, jak porcelanowa figurka. Zdjęcia zostały opublikowane m.in. w albumie „Pavlova. Repertoire of a Legend” Johna i Roberty Lazzarinich, wydanym w 1980 roku w Nowym Jorku.

8. Motyl (Anna Pawłowa)

Volkstedt-Rudolstadt, ok. 1914

Syg. stempel z koroną i inicjałami (Aelteste Volkstedter Porzellanfabrik)

Porcelana, wys. 37 cm

Figurka przedstawia Annę Pawłową w pozie z „Motyla”. Był to najszybciej tańczony, najbardziej wyczerpujący i najkrótszy taniec solowy w repertuarze Pawłowej. Zdjęcie Bransburga (Londyn, około 1911 roku), opublikowane między innymi w książce Lazzarinich, przedstawia tancerkę w identycznej pozie, jak porcelanowa figurka.

9. Tancerka

Volkstedt-Rudolstadt, ok. 1890

Syg. na spodzie malowana korona, a pod nią litera N (E. Bohne & Söhne)

Porcelana, wys. 32 cm

10. Estrella (Ludmiła Szollar?)

z serii rosyjscy tancerze

Miśnia, ok. 1960

Model Paul Scheurich (1912)

Syg. miecze na cokole oraz na spodzie wyciśnięty nr A. 1003, 919 oraz dwukrotnie ręcznie napisany nr 3 (malarza)

Porcelana, wys. 28,5 cm

Estrella pochodzi z serii pięciu figurek (w tym jedna para) przedstawiających bohaterów „Karnawału” Roberta Schumanna, do którego choreografię ułożył Michaiła Fokina. Scenografię i kostiumy zaprojektował Leon Bakst. Prapremiera odbyła się 20 II 1910 roku w Petersburgu. W latach 1910-1912 balet był często prezentowany w Berlinie przez zespół Sergiusza Diagilewa. Wtedy być może Paul Scheurich (1883-1945) widział „Karnawał” i był nim na tyle zafascynowany, iż korzystając z materiału ikonograficznego stworzył figurki, które rozpoczęły bardzo owocną współpracę z miśnieńską manufakturą. Całą serię nazwał „Rosyjscy tancerze”. Dość znacznie odstąpił od faktycznego przedstawienia kostiumów, tak samo, jak nie starał się dokładnie przedstawić rysów wykonawców. Wiadomo wszakże, że Estrellę w Berlinie w 1910 roku (dokładnie 24 V podczas faktycznej premiery, bowiem poprzednia była w wielkim pośpiechu przygotowana) tańczyła Ludmiła Szollar, ale dwa lata później występowała tam w tej roli Nadieżna Baranowicz. Bogaty materiał ikonograficzny, którym dysponował Scheurich, przedstawiał Ludmiłę Szollar i dlatego też można twierdzić, że chodzi o tę właśnie tancerkę. Ludmiła Szollar (1888-1978) kształciła się w Petersburgu, gdzie następnie tańczyła w Teatrze Marińskim. Później występowała w Baletach Rosyjskich Diagilewa, w zespole Idy Rubinstein, a od 1936 roku zajęła się pracą pedagogiczną na emigracji w Stanach Zjednoczonych.

11. Arlekin i Kolombina (Michaił Fokin i Wiera Fokina?)

z serii rosyjscy tancerze

Miśnia, 2004

Model Paul Scheurich (1912)

Syg. na spodzie miecze oraz wyciśnięty nr 773 (?), wryty nr 73306 i ręcznie napisany nr 49 (malarza)

Porcelana, wys. 29 cm

W 1912 roku (listopad-grudzień), podczas kolejnych występów Baletów Rosyjskich Sergiusza Diagilewa w Berlinie, role Kolombiny i Arlekina tańczyli Tamara Karsawina i Wacław Niżyński. Pod koniec tego właśnie roku Scheurich osobiście zawiózł do Miśni modele „Rosyjskich tancerzy” (zakupione za 2.500,- marek w połowie 1913 roku). Stąd wniosek, że musiał je już znacznie wcześniej modelować. Dysponował bogatym materiałem ikonograficznym po berlińskiej premierze „Karnawału” Roberta Schumanna w 1910 roku. Wtedy zaś te role tańczyli Wiera Fokina i jej mąż – choreograf „Karnawału” – Michaił Fokin. Zresztą istnieje wiele zdjęć (m.in. pocztówki) z tego okresu przedstawiających tę parę w rolach Kolombiny i Arlekina, w bardzo podobnej pozie. Wiera Fokina (1886-1958) kształciła się w Petersburgu, gdzie następnie tańczyła w Teatrze

Marińskim. W 1905 poślubiła Michaiła Fokina, z którym przeszła do Baletów Rosyjskich Sergiusza Diagilewa i często występowała w baletach choreografowanych przez jej męża.

Figurki „Rosyjskich tancerzy” Paula Scheuricha były pokazywane na różnych wystawach i cieszyły się uznaniem i bardzo dużym powodzeniem. W latach 1918-1931 sprzedano w sumie 1913 figurek, zaś do 1952 roku sprzedawano rocznie od 10 do 30 egzemplarzy. Tym samym figurki Scheuricha należą do najczęściej sprzedawanych spośród modeli powstałych w XX wieku.

12. Pierrot (Adolf Bolm?)

z serii rosyjscy tancerze

Miśnia, 2004 r

Model: Paul Scheurich (1912)

Sygn.: na spodzie skrzyżowane miecze, wyduszony nr 1460 oraz wryty 73302 i napisany 2829 (malarza)

Porcelana, wys. 19 cm, szer. 21,5 cm

Podczas berlińskich występów zespołu Sergiusza Diagilewa rolę Pierrota w „Karnawale” Roberta Schumanna tańczył Adolf Bolm. Paul Scheurich dysponował bogatym materiałem ikonograficznych, który przedstawiał tego tancerza, i stąd też należy stwierdzić, że jakkolwiek figurka nie oddaje dokładnie podobizny Bolma, to jednak jego właśnie przedstawia.

13. Euzebiusz

z serii rosyjscy tancerze

Miśnia, 2004 r

Model: Paul Scheurich (1912)

Sygn.: na spodzie skrzyżowane miecze, wyduszony nr 1506 oraz wryty 73303 i napisany 57 (malarza)

Porcelana, wys. 24,5 cm

Podczas występów zespołu Sergiusza Diagilewa w Berlinie rolę Euzebiusza tańczyli Arkadii Sergiejew i Franz Warjiński. Materiał ikonograficzny zgromadzony przez Paula Scheuricha przedstawiał obu tancerzy, więc trudno dziś stwierdzić, zdjęcie którego tancerza rzeczywiście wykorzystał modelarz, tym bardziej, że w swoich figurach nie starał się o dokładne przedstawienie podobizny twarzy.

14. Błazen (Michaił Fokin?)

Miśnia, ok. 1960

Model Paul Scheurich (1918)

Syg. na cokole wryte Scheurich, a na spodzie miecze oraz wyciśnięty nr 57, wryty nr 73309, ręcznie napisany nr 2828 (malarza)

Porcelana, wys. 27,8 cm

Figurka Błazna (Scheurich zawsze mówił o tej figurce jako o Arlekinie, zaś w umowie kupna –

manufaktura miśnieńska zapłaciła modelarzowi za nią 1.250,- marek - pojawiła się nazwa Błazna) jest tą samą, którą Paul Scheurich jako Arlekina umieścił obok Kolombiny w serii pięciu figurek przedstawiających bohaterów „Karnawału” Roberta Schumanna. Dokonał tylko niewiele zmian, które miały podkreślić samotność Arlekina po rozstaniu z Kolombiną. Podczas berlińskiej premiery tę rolę tańczył choreograf „Karnawału”, Michaił Fokin (1880-1942). Został wykształcony w Petersburgu u Płatona Karsawina, ojca Tamary. Tam też tańczył w Teatrze Marińskim i tam również rozpoczął pracę pedagogiczną i choreograficzną. Jest twórcą wielu układów choreograficznych (przede wszystkim dla zespołu Diagilewa), które do dziś często są wykonywane. Zerwał z tradycją i panującymi od pół wieku formami układów Mariusa Petipy, lecz przede wszystkim połączył technikę klasyczną z ekspresją, wyrazem dramatycznym. Diagilew twierdził, że duży wpływ Isadory Duncan na Fokina stał się istotną podstawą całej jego twórczej działalności. Po Fokinie rolę Arlekina wykonywał Wacław Niżyński i ogromne sukcesy, jakie odnosił w tej roli spowodowały, że w 1918 roku Scheurich powrócił do tej figurki, by stworzyć z niej Błazna. Warto dodać, że przez pierwsze pięć lat od 1919 roku manufaktura miśnieńska sprzedawała dwadzieścia figurek rocznie, a później dwie do trzech.

5. Kroczący Pierrot (Adolf Bolm)

Rostenthal, ok. 1923

Model Dorothea Charol

Syg. na cokole wyryte D. Charol, a na spodzie stempel z koroną, dwoma różami i napisami Rosenthal, Bavaria

Porcelana, wys. 28,5 cm

Nie tylko Paul Scheurich zainteresował się bohaterami „Karnawału” Roberta Schumana. Uczyniła to również m.in. Dorothea Charol, która tworząc porcelanowe figurki interesowała się szczególnie tańcem we wszystkich jego postaciach. Nic więc dziwnego, że sięgnęła po postać śmiesznego i tragicznego zarazem Pierrota z baletu Michaiła Fokina. Tym bardziej, że dysponowała zdjęciem tej postaci, w którą wcielił się Adolf Bolm podczas berlińskiej premiery w 1910 roku (tańczył tę rolę kilkanaście dni później w Operze Paryskiej podczas występów Baletów Rosyjskich Sergiusza Diagilewa). Charol nieomal dosłownie odtworzyła pozę Bolma ze zdjęcia. Różni się tylko deseń kostiumu. Adolf Bolm (1884-1951) kształcił się w Petersburgu, gdzie po zakończeniu nauki tańczył w Teatrze Marińskim. Następnie występował w Baletach Rosyjskich Sergiusza Diagilewa, a w 1923 roku wyemigrował do Stanów Zjednoczonych, gdzie założył własny zespół taneczny i zajmował się pracą pedagogiczną oraz choreografią.

16. Szeherazada (Wiera Fikina i Michaił Fokin)

Schwarzenburg, ok. 1919 r.

Model: Gustav Oppel (1919)

Syg.: na cokole wyduszone G. Oppel 19, na spodzie wyduszony stempel z lisem i napisami Schwarzenburger Werkstätten für Porzellanenkunst oraz nr U 270

Porcelana, wys. 31,5 cm

Choreografię do prapremierowego przedstawienia (4 VI 1910 w Paryżu) „Szeherazady” do muzyki Mikołaja Rimskiego-Korsakowa stworzył Michaił Fokin, zaś libretto napisał Alexandre Benois wg pierwszej części „Księgi Tysiąca i Jednej nocy”. Figurka przedstawia Zobeidę, ulubioną acz niewierną żonę szacha Szahrijaru, króla Indii i Chin, w objęciach murzyńskiego niewolnika. W finale baletu niewolnik ginie z rąk szacha, a Zobeida wybiera śmierć z własnej ręki. Te role tańczyli w późniejszych przedstawieniach Fokinowie, zaś zdjęcia przedstawiające ich w identycznej pozie, jak porcelanowa figurka, były często publikowane, między innymi w formie kart pocztowych. Tym zdjęciem posłużył się przy modelowaniu tej figurki Gustav Oppel.

17. Wacław Nizyński (Faun)

Ćmielów, 1997

Model Włodzimierz Bielakin (1997)

Syg. wyryte „Fauwn”, Warszawa, Bielakin, dwukrotnie Wacław Nizyński oraz trzykrotnie znak modelarza

Porcelana, wys. 68 cm

Wacław Nizyński nie tylko występował w roli Fauna w „Popołudniu Fauna” Claude Debussy’ego, ale także zrobił układ tego baletu. Był to jego debiut choreograficzny. Prapremiera odbyła się w Paryżu 29 V 1912 roku i wywołała olbrzymi skandal. Publiczności nie spodobała się oryginalność koncepcji choreograficznej, a przede wszystkim końcowa scena, w której Faun oddaje się masturbacji. Ale nie to było główną przyczyną, dla której balet nabrał rozgłosu na miarę wielkiej sensacji. Głównie chodziło o śmiałość – jak na owe czasy – koncepcję baletu. Wacław Nizyński (1890-1950) kształcił się w Petersburgu. Od 1908 roku występował w Teatrze Marińskim, skąd został zwolniony trzy lata później. Od tego czasu tańczył w Baletach Rosyjskich Sergiusza Diagilewa, gdzie odnosił swoje największe sukcesy. Tam też zajął się choreografią. Po raz ostatni wystąpił na scenie 26 IX 1917 roku tańcząc tytułową rolę w „Pietruszce” Igora Strawińskiego i „Duchu róży” Carla Marii Webera. Postępująca choroba psychiczna unimożliwiła dalsze występy. Jest tancerzem obrosłym legendą. O żadnym innym nie napisano tak wiele, jak o Nizyńskim. Żadnym nie interesowali się tak bardzo malarze, rzeźbiarze i inni artyści, jak właśnie Nizyńskim.

18. Tancerka

Ludwigsburg (?), ok. 1850

Syg. na spodzie malowana korona, a pod nią splecione inicjały E. C.

Porcelana, wys. 25 cm

19. Ognisty Ptak (Tamara Karsawina)

Leningrad, 1921

Model D. I. Iwanow (1920)

Syg. sierp z młotem (Fabryka im. M. W. Łomonosowa) i data 1921

Porcelana, wys. 21,5 cm

Prapremiera „Ognistego Ptaka” Igora Strawińskiego w choreografii Michaiła Fokina odbyła się 25 VI 1910 w Paryżu. Wykonawcami byli tancerze Baletów Rosyjskich Sergiusza Diagilewa. W

tytułową rolę carówny zaczarowanej w ptaka wcieliła się Tamara Karsawina. Iwanow w swojej figurce pokazał tancerkę w kostiumie Aleksandra Gołowiny, kiedy była zaczarowana w półptaka, półkobietę. Stoi w pozie z pierwszego obrazu. Figurka produkowana w Fabryce Łomonosowa cieszyła się sporym zainteresowaniem i stąd też leningradzka manufaktura co jakiś czas wracała do tego modelu (różnice występują w wysokości i malowania. W kolekcji Alaina Bernarda znajduje się ta sama figurka z 1929 roku, inaczej pomalowana aniżeli tu prezentowana i o centymetr wyższa.). Także dlatego, że Tamara Karsawina (1885-1978) była jedną z największych primabalerin swoich czasów. Zresztą przez niektórych – po paryskich występach w „Giselle” i „Jeziorze łabędzim” w 1909 roku – stawiana powyżej Anny Pawłowej. Kształciła się u Enrico Cecchetti w Petersburgu, gdzie w 1902 roku debiutowała w Teatrze Marińskim szybko osiągając status gwiazdy. Później była jedną z gwiazd Baletów Rosyjskich Sergiusza Diagilewa, ukochaną tancerką publiczności paryskiej, londyńskiej i nowojorskiej. Podziwiano u niej niezwykłą technikę, a także siłę wyrazu jej tańca. Po poślubieniu angielskiego dyplomaty Henry Bruce w 1918 roku osiadła w Londynie, gdzie występowała w różnych tamtejszych zespołach (najczęściej w Ballet Rambert) i poświęciła się pracy pedagogicznej.

20. Carewicz Iwan (Michaił Fokin)

Leningrad, 1921

Model D. I. Iwanow (1920)

Syg. sierp z młotem (Fabryka im. M. W. Łomonosowa) i data 1921

Porcelana, wys. 23,5 cm

Figurki Ognistego Ptaka i carewicza Iwana pokazują głównych bohaterów baletu Igora Strawińskiego w pierwszym obrazie, już po tym, kiedy carewicz otrzymał od Ptaka złote pióro. Miało ono tę cudowną właściwość, że mógł w potrzebie przywołać na pomoc Ognistego Ptaka. Korzysta z tego w drugim obrazie, kiedy Kościej zamierza rzucić czar na Iwana. Złotopióry ptak nadlatuje i wybawia Iwana z opresji, zaś carewicz wyzwala Ptaka z mocy złych czarów, który zmienia się w piękną carównę. Balet kończy się szlachetnym morałem, w którym dobro zwycięża nad złem. Libretto – zawierające wątki kilku rosyjskich baśni ludowych – napisał Michaił Fokin, który także ułożył choreografię, jak również występował w tym balecie w roli carewicza Iwana. Fokin przy powstawaniu tego baletu ściśle współpracował z kompozytorem (jest to pierwszy balet Strawińskiego) i dzięki temu powstał spektakl, w którym osiągnięto postulowaną przez Diagilewa jedność muzyki, tańca i oprawy plastycznej.

21. Ognisty Ptak (Tamara Karsawina)

Leningrad, 1929 r.

Model: D. I. Iwanow (1920)

Syg.: na spodzie stempel sierpa z młotem (Fabryka im. M. W. Łomonosowa), ręczne napisy 1929 oraz rzeźbiarz Iwanow

Porcelana, wys. 22,5 cm

22. Ognisty Ptak (Tamara Karsawina)

Sankt Petersburg, koniec XX wieku

Model: Elwira I. Jeropkina (1988)

Syg.: na spodzie stempel z inicjałami (Fabryka im. M. W. Łomonosowa) i napisami Hand Decorated, 1744, St. Petersburg, Russia oraz ręczne napisy Balerina T. P. Karsawina w roli „Żar-Ptica”, chud. Jeropkina E. I, isp. Sammakowicz J. A.

Porcelana, wys. 30 cm

Rzadko się zdarza, aby jakaś manufaktura dwukrotnie powracała do tego samego tematu, jak ma to miejsce w przypadku tej figurki, przedstawiającej Tamarę Karsawinę w roli pół ptaka, pół kobiety w balecie Igora Strawińskiego „Ognisty Ptak”. Niemniej jest to interesujący przykład, jak różni artyści – korzystając wszakże z tego samego materiału ikonograficznego – przedstawili wielką tancerkę rosyjską w tej samej roli.

23. Zobeida (Tamara Karsawina)

Leningrad, 1929

Model D. I. Iwanow (1923)

Syg, na cokole wyduszone D. I., a na spodzie sierp z młotem (Fabryka im. M. W. Łomonosowa) i data 1929 oraz napis cyrylicą skulptor Iwanow

Porcelana, wys. 24 cm

Zobeida jest główną postacią baletu „Szeherezada” Mikołaja Rimskiego-Korsakowa, ulubioną żonę w haremie szacha Szahrijara, króla Indii i Chin. Ten podejrzewa ją o niewierność, więc inscenizuje wyjazd na polowanie, ale niespodziewanie wraca i zastaje Zobeidę w objęciach złotego Murzyna (tańczył go Waław Nizyński). Szach zabija Murzyna, a następnie rozkazuje swoim żołnierzom, aby tak samo postąpili z niewierną żoną. Ta jednak wybiera śmierć z własnej ręki. Prapremiera baletu odbyła się 4 VI 1910 roku w Paryżu. Twórcą układu choreograficznego był Michaił Fokin, a wykonawcami tancerze Baletów Rosyjskich Sergiusza Diagilewa. W prapremierowym spektaklu rolę Zobeidy tańczyła Ida Rubinstein, ale szybko przejęła ją Tamara Karsawina, która odnosiła w tej roli wielkie sukcesy. I właśnie leningradzka figurka – wg dokumentów manufaktury – przedstawia tę tancerkę. Notabene Constantin Holzer-Defanti stworzył dla manufaktury Rosenthala (ok. 1928 roku) figurkę Karsawiny również w roli Zobeidy.

24. Irina Baranowa

Rosenthal, 1938

Model Astrid Begas (1935)

Syg. na cokole wyryte A. Begas .35, a na spodzie stempel z koroną i napisami Rosenthal, Germany, Kunstabteilung Selb

Porcelana, wys. 28,5 cm

Irina Baranowa (1919) w wieku dwunastu lat debiutowała w Paryżu w „Orphée aux Enfers”, gdzie divertissement ułożył George Balanchine. Rok później została zaangażowana do Baletu Monte

Carlo jako tzw. „baby ballerinas” (wspólnie z trzynastoletnią Tamarą Tumonową i czternastoletnią Tatianą Riabuszynską). Mimo tak młodego wieku była to już świetna tancerka. Specjalnie dla niej – i jej młodych koleżanek – były tworzone balety. Występowała z Baletem Monte Carlo na całym niemal świecie, następnie w innych zespołach. Wielkie sukcesy odnosiła w typowo klasycznych baletach, jak „Jezioro łabędzie” Piotra Czajkowskiego, gdzie kreowała rolę Odetty (figurką przedstawia tancerkę w tej roli). Oprócz tego występowała w filmach fabularnych. W 1996 roku otrzymała od polskiego ministerstwa kultury i sztuki Medal Niżyńskiego.

25. Puderniczka z Ronny Johansson

Rosenthal, ok. 1925

Model Constantin Holzer-Defanti (1923)

Syg. na spodzie stempel z koroną, dwoma różami i napisami Rosenthal, Bavaria oraz wyduszony nr 209

Porcelana, wys. 13,5 cm

Constantin Holzer-Defanti (1881-1951) stworzył dla manufaktury Rosenthala dwie figurki Ronny Johansson. Na jednej siedziała na okrągłej poduszce (wcześniejsza), a na drugiej na wieczku od puderniczki. Prezentowana tutaj puderniczka z tancerką cieszyła się powodzeniem, szczególnie po zaprezentowaniu jej na wielkiej wystawie porcelany w Selb w 1926 roku. Zaś Ronny Irene Johansson (1891-1979) święciła sukcesy w latach 1918-1925 podczas rozlicznych występów w różnych krajach Europy. Występowała w programach solowych, niekiedy wspólnie z Sent M'ahesą. Podziwiano jej radość tańczenia i nordycki charakter, a przede wszystkim energię, z jaką tańczyła. Technikę całkowicie podporządkowywała wyrazowi. Była prawdziwą artystką na scenie, jak podkreślali ówcześni krytycy.

26. Tancerka (Isadora Duncan?)

Rosenthal, 1912

Model Ferdinand Liebermann (1908)

Syg. na cokole ręczny napis F. Liebermann, a na spodzie stempel z koroną i napisami Rosenthal, Bavaria

Porcelana, wys. 20,5 cm

Ferdinand Liebermann (1893-1941) stworzył dla manufaktury Rosenthala wiele pięknych i znaczących w historii porcelany figur. Był rzeźbiarzem, który dość szybko osiągnął sukces. Projektował fontanny, pomniki i wykonywał różne rzeźby, które były prezentowane na wielu wystawach. Te, które spotykały się z wielkim zainteresowaniem, Rosenthal – przyjmując jakby rolę wydawcy – wykonywał w porcelanie. W ten sposób manufaktura do 1926 roku produkowała osiemdziesiąt figurek Liebermanna. W tym figurkę Isadory Duncan. W dokumentach Rosenthala figurka nosi tylko tytuł tancerki, która z podniesioną głową kroczy przed siebie. Porównując materiał ikonograficzny można z całą pewnością stwierdzić, że Liebermann jeśli nawet nie sportretował dokładnie, to jednak przedstawił Isadorę Duncan.

27. Taniec grecki (Isadora Duncan?)

Rosenthal, 1912

Model Ferdinand Liebermann

Syg. na cokole wyduszone Ferd. Liebermann, na spodzie stempel z koroną i napisami Rosenthal, Selb-Bavaria oraz wyduszony nr K 143 i namalowane inicjały M. G. (malarza)

Porcelana, wys. 24 cm

Istnieje identyczna figurka tancerki w tańcu greckim w brązie, którą Ferdinand Liebermann wyrzeźbił kilka lat wcześniej. Jak w poprzedniej figurce, tak i w tym wypadku mamy do czynienia z podobizną Isadory Duncan. Rzecz jasna nie dosłowną, lecz inspirowaną tańcem Duncan. Wszakże nie można zapominać o tym, że w Berlinie mówiono o niej: „Die göttliche, heilige Isadora” (boska, święta Isadora). Nic więc dziwnego, że Liebermann próbował uwiecznić jej taniec w rzeźbie. Pierwszy występ Isadory Duncan (1878-1927) w Paryżu wywołał olbrzymie zainteresowanie, podobnie jak występy w Petersburgu (1905 i 1907) czy w innych miejscach. Była zafascynowana kulturą antyczną i na niej wzorowała swoje tańce. W Luwrze czy British Museum godzinami studiowała rysunki na antycznych wazach, ale tańcząc ich nie kopiowała. Charakterystyczne były stroje tancerki; nieomal przezryste tuniki i gołe stopy. Tak jest zresztą przedstawiona w przypadku prezentowanych tu figurek. „Od początku wieku – pisał Fernand Divoire – nie było w dziejach tańca wydarzenia większego niż pojawienie się Isadory Duncan. Otworzyła ona drzwi wszelkim reformom i twórczym innowacjom. Isadora była cudem”.

28. Tancerka (Isadora Duncan?)

Volkstedt-Rudolstadt, ok. 1930

Syg. na spodzie stempel manufaktury z literami E N S (Karl Ens)

Porcelana, wys. 40,5 cm

29. Tancerz z maską (z „Opowieści Hoffmanna”)

Miśnia, 2004 r.

Model: Paul Scheurich (1931)

Sygn.: na spodzie skrzyżowane miecze, wyduszony nr 25 AF oraz wyryty 85051, specjalny znak dotyczący limitowanych arcydzieł i nr 13/50 w złocie (limitowana seria)

Czerwona kamionka, wys. 27 cm

Paul Scheurich przy modelowaniu Tancerza z maską był zafascynowany z jednej strony grafikami i rysunkami Jacques'a Callots'a (1592-1635), szczególnie serią „Balli di Sfessania”, a z drugiej strony operą „Opowieści Hoffmanna” Jacquesa Offenbach, dla której projektował kostiumy (premiera w reżyserii Maxa Reinhardta odbyła się w 1932 roku w Berlinie). Stąd można wytłumaczyć pełną nazwę tej figurki, która od początku uznawana jest za najwspanialszy, wręcz mistrzowski przykład sztuki wyrażonej poprzez porcelanę.

30. Ursula Deinert w pozie z czardasza

Rosenthal, 1939

Model Lore Friedrich-Gronau

Syg. na cokole wyryte L. Friedrich-Gronau, na spodzie stempel z koroną i napisami Rosenthal, Germany, Kunstabteilung Selb oraz wyduszony nr 1714

Porcelana, wys. 35 cm

Lore Friedrich-Gronau dla manufaktury Rosenthala w latach 1937-1941 robiła figurki dzieci i tancerek. W sumie stworzyła prawie dwadzieścia porcelanowych figurek, przede wszystkim jednak tancerek. Do tych ostatnich pozowały jej zawsze tancerki, najczęściej solistki Deutsche Staatsoper w Berlinie. Tak również jest w przypadku Ursuly Deinert (1911/12-1989), która była tancerką charakterystyczną. W latach trzydziestych XX wieku zyskała sławę jako tancerka i aktorka filmu niemieckiego. Po drugiej wojnie światowej zajęła się choreografią i reżyserią. Pracowała jako pedagog w Teatrze Maxyma Gorkiego w Berlinie oraz w tamtejszej Szkole Artystycznej. W 1937 roku występowała w programie z tańcami narodowymi. Wtedy też tańczyła czardasza i być może stąd zrodził się pomysł tej figurki. W 1939 roku porcelanowa figurka była prezentowana na Wielkiej Wystawie Sztuki Niemieckiej w Monachium. Istnieje również odlew tej figurki w brązie.

31. Marianne Simson

Rosenthal, 1941

Model Lore Friedrich-Gronau

Syg. na cokole wyryte L. Fr. Gronau, na spodzie stempel z koroną i napisami Rosenthal, Germany, Kunstabteilung Selb oraz stemplami Marianne Simson, Handgemalt Worms i wyduszonymi numerami 1737 i 9

Porcelana, wys. 35 cm

Marianne Simson (daty życia nie znane) była solistką Deutsche Staatsoper w Berlinie. Kiedy pozowała Lore Friedrich-Gronau miała szesnaście lat. Rzeźbiarka nazywała tę figurkę taniec na pointach. Istnieje również odlew tej figurki w brązie.

32. Adagio (Daisy Spies)

Rosenthal, 1941

Model Lore Friedrich-Gronau

Syg. na cokole wyryte L. F. G., na spodzie stempel z koroną i napisami Rosenthal, Germany, ręcznie napisany numer 8000, stempel Daisy Spies oraz wyduszony nr 1745 i 24

Porcelana, wys. 23 cm

Początkowo rzeźbiarka nazwała tę figurkę Daisy Spies, a dopiero później pojawiła się nazwa Adagio. Figurka była wystawiona m.in. na Wielkiej Wystawie Sztuki Niemieckiej w Monachium w 1940 roku. Daisy Spies (1905-2000) kształciła się u Rudolfa von Labana i u Mary Wigman. Kiedy została zaangażowana do Deutsche Staatsoper w Berlinie jej nauczycielem tańca klasycznego został Viktor Gsovsky. W ciągu krótkiego czasu została najmłodszą solistką berlińskiego

teatru operowego. Występowała tam z przerwami do 1955 roku. Pod koniec lat pięćdziesiątych zajmowała się choreografią w Hamburgu. Istnieje również odlew tej figurki w brązie.

33. Taniec cygański (Liselotte Köster)

Rosenthal, 1941

Model: Lore Friedrich-Gronau

Syg. na cokole wyryte L. F. G., na spodzie stempel z koroną i napisami Rosenthal, Germany, Kunstabteilung Selb, wyduszony nr 1746 i 1 oraz ręczny napis Handgemalt U/2

Porcelana, wys. 37 cm

Liselotte Köster (1911) w latach 1928-1960 tańczyła w berlińskich teatrach operowych. Była uważana za jedną z najbardziej silnych osobowości na scenie. Kreowała wiele ról charakterystycznych w najróżniejszych baletach. Obok tego bardzo często występowała w Niemczech i za granicą ze swoim mężem, tancerzem Jockel Stahlem, w programach solowych.

Figurka była prezentowana na Wielkiej Wystawie Sztuki Niemieckiej w Monachium w 1941 roku. Istnieje również odlew tej figurki w brązie.

34. Tancerka (Liselotte Köster?)

Hutschenreuther, ok. 1925

Model: Achtziger

Syg. na spodzie stempel z lwem i inicjałami L. H. S., napisami Hutschenreuther, Selb, Germany, Kunstabteilung oraz wyduszone Achtziger

Porcelana, wys. 22 cm

Liselotte Köster w tym samym tańcu, jak poprzednia figurka, w bardzo podobnej pozie, prawie identycznym kostiumie, ale widziana przez innego modelarza.

35. Liselotte Köster

Rosenthal, ok. 1941

Model: Lore Friedrich-Gronau

Syg. na spodzie stempel z koroną i napisami Rosenthal, Germany, Kunstabteilung Selb, wyduszony nr 1772 i 21, wyduszone L. F. G. oraz ręczny napis 7012 i Handgemalt K.

Porcelana, wys. 28 cm

W wielotomowym katalogu autorstwa Emmy Niccol opisującym produkcje manufaktury Rosenthala ta i następna figurka autorce nie były znane.

36. Liselotte Köster

Rosenthal, ok. 1941

Model: Lore Friedrich-Gronau

Syg. na spodzie stempel z koroną i napisami Rosenthal, Germany, Kunstabteilung Selb, stempel Liselotte Köster, wyduszony nr 1773/1, wyduszone L. F. G. oraz ręczny napis Handgemalt G.
Porcelana, wys. 30 cm

37. Gret Palucca

Hutschenreuther, ok. 1930

Model Karl Tutter

Syg. na spodzie stempel z lwem, inicjałami L.H.S. i napisami Hutschenreuther, Selb, Germany, Kunstabteilung oraz wyduszone K. Tutter

Porcelana, wys. 26,5 cm

Gret Palucca (1902-1993) kształciła się m.in. u Mary Wigman, gdzie w jej zespole od 1923 roku tańczyła. Wtedy też zaczęła występować podczas solowych wieczorów, które prezentowała w całych Niemczech, a z czasem także w innych krajach. W 1925 roku otworzyła własną szkołę tańca w Dreźnie i od tego czasu występowała także z własnym zespołem złożonym z uczennic jej szkoły. W 1939 roku ze względów politycznych szkoła została zamknięta. Już w lipcu 1945 roku wystąpiła w Dreźnie i do 1950 roku bardzo często tańczyła w solowych programach podczas rozległych tournées. Szkoła jej imienia po II wojnie światowej wznowiła działalność, w której aż do śmierci była dyrektorem artystycznym i pedagogiem. Palucca należy do największych osobowości artystycznych niemieckiego tańca. Charakterystyczne dla niej były niezwykle wysokie skoki. W rozmowie ze mną potwierdziła, że figurka Tuttera (modelowana wg fotografii) ją przedstawia.

38. Tańczące dziewczyny

Schwarzburg, ok. 1915

Model Karl Menser (1913)

Syg. na cokole wyduszone K. Menser, na spodzie wyduszony stempel z napisami Schwarzbürger Werkstätten für Porzellankunst i wyduszony lis oraz nr U 68

Porcelana, wys. 33 cm

39. Tancerka

Rosenthal, 1936

Model Gustav Oppel

Syg. na cokole wyduszone G. O., na spodzie stempel z koroną i napisami Rosenthal, Germany, Kunstabteilung Selb

Porcelana, wys. 31 cm

Gustav Oppel (1891-1978) na przestrzeni lat 1924-1937 stworzył dla manufaktury Rosenthala ponad sto pięćdziesiąt modeli przedstawiających postacie, zwierzęta, ale także zegary, różne naczynia, lampy, świeczniki i wiele innych. Tym samym był najczęściej zatrudnianym modelarzem w koncernie Rosenthala. Jego ojciec (Adolf) modelował dla manufaktury porcelany w Volkstedt-Rudolstadt, także jego brat (Alfred), tam też Gustav Oppel kształcił się w zawodzie modelarza.

Był na tyle ceniony i sławny, że jego prace już w 1930 roku znalazły się w zbiorach The Art Institut of Chicago i w Metropolitan Museum w Nowym Jorku.

40. Scherzo

Rosenthal, 1927

Model Gustav Opper

Syg. na cokole wyduszone G. O., na spodzie stempel z koroną i napisami Rosenthal, Selb – Bavaria, wyduszony nr 962 i 15 oraz ręczny napis I. Geigenmüller (malarza)

Porcelana, wys. 23 cm

41. Charleston (tancerka rewiowa)

Rosenthal, 1927

Model Gustav Opper

Syg. na cokole wyduszone G. O., na spodzie stempel z koroną i napisami Rosenthal, Selb – Bavaria, wyduszony nr K 963 oraz ręczny napis malarza (nieczytelny)

Porcelana, wys. 26 cm

42. Charleston (tancerka rewiowa)

Rosenthal, 1927 r.

Model: Gustav Opper

Syg.: na cokole wyduszone G. O., na spodzie stempel z koroną i napisami Rosenthal, Selb – Bavaria, wyduszony nr K 963/1 oraz 2

Porcelana, wys. 22 cm

43. Tańcząca Chinka (Tatjana Barbakoff?)

Schwarzburg, ok. 1920

Model Dorothea Charol

Syg. na cokole wryte D. Charol, na spodzie wyduszony stempel z napisami Schwarzbürger Werkstätten für Porzellankunst i wyduszony list oraz nr U 346 i 1

Porcelana, wys. 20,5 cm

Dorothea Charol (1895-1963) kształciła się w Niemczech, gdzie do 1930 roku mieszkała. Następnie pracowała w Londynie m.in. dla Wedgwood. Początkowo pracowała dla Schwarzbürger Werkstätten für Porzellankunst, a od 1924 roku dla manufaktury Rosenthala. Dla tej ostatniej modelowała wiele figurek tancerek. Figurka tańczącej Chinki przedstawia najprawdopodobniej (porównując materiał ikonograficzny) Tatjanę Barbakoff (daty życia nie znane). W połowie Rosjanka, w połowie Chinka, tańczyła przede wszystkim tańce rosyjskie i azjatyckie.

44. Tancerka Janine

Rosenthal, ok. 1926

Model Dorothea Charol

Syg. na spodzie stempel z koroną i dwoma różami oraz napisami Rosenthal, Bavaria, D. R. P. A.
Porcelana, wys. 34,5 cm

45. Taniec hiszpański (Martha Graham i Ted Shawn)

Rosenthal, 1927

Model Dorothea Charol

Syg. na spodzie wyduszone D. Charol i nr 289/I V oraz stempel z koroną, dwoma różami i napisami Rosenthal, Bavaria

Porcelana, wys. 28 cm

Dorothea Charol modelując tę figurkę korzystała ze zdjęcia Emila Otto Hoppé z 1922 roku, które przedstawia tancerzy w tej właśnie pozie, a także zdjęcia zamieszonego w piśmie „Die Dame”, nr 43 z 1921/22 roku. Figurka przedstawia najważniejszą amerykańską tancerkę, choreografa i pedagoga Marthę Graham (1893-1991) i Ted Shawna (1891-1972), który z Ruth Saint Denis w 1915 roku założył w Los Angeles szkołę tańca Denishawn, która wywarła istotny wpływ na rozwój modern dance. W tej szkole uczyła się Martha Graham i była członkiem zespołu Denishawn Dancers do 1923 roku. W 1926 roku debiutowała w Nowym Jorku ze swoim programem solowym, rok później założyła własną szkołę tańca, a z jej uczniów zespół taneczny. Stworzyła technikę tańca współczesnego. Była najważniejszą przedstawicielką i twórczynią modern dance.

46. Wiosna

Rosenthal, ok. 1926

Model Dorothea Charol

Syg. na cokole wyduszone D. Charol, na spodzie stempel z koroną, dwoma różami i napisami Rosenthal, Germany oraz wyduszone D. Charol i nr 211

Porcelana, wys. 29 cm

47. Wiosna

Rosenthal, ok. 1926 r.

Model: Dorothea Charol

Syg.: na spodzie wyduszone D. Charol oraz nr 211a V, a także stempel z koroną, dwoma różami i napisami Rosenthal, Bavaria, D.R.P.a

Porcelana, wys. 32 cm

Dorothea Charol figurkami tancerek przedstawiła cztery pory roku. Ta wzbogacona jest dodatkowo o cokół z otworami, w które wkładało się kwiaty i mogła być wykorzystywana, jako tak zwany środek stołu.

48. Lo Hesse

Rosenthal, ok. 1926

Model Dorothea Charol

Syg. na cokole wyryte D. Charol, na spodzie stempel z koroną, dwoma różami i napisy Rosen-

thal, Bavaria oraz wyduszony nr 222 D

Porcelana, wys. 26,5 cm

Lo Hesse (1889-1983) była tancerką charakterystyczną. Podziwiano u niej szeroki gest, żywiołowość ruchów, muzykalność i poczucie rytmu.

49. Humoreska (Lo Hesse)

Rosenthal, ok. 1923

Model Constantin Holzer-Defanti

Syg. na spodzie stempel z koroną i dwoma różami i napisy Rosenthal, Bavaria oraz wyduszone C-Holzer-D i nr 53

Porcelana, wys. 30 cm

Constantin Holzer-Defanti modelował tę figurkę wg akwarelowanej litografii Waltera Schnackenbergera zatytułowanej „Scherzo”, która była umieszczona w jego mapie „Ballett und Pantomime” i wydana w 1920 roku.

W 1918 roku Philipp Rosenthal szukał za pomocą ogłoszenia w gazetach rzeźbiarzy, którzy tworzyli by „odpowiadające owym czasom” figurki porcelanowe. Na to ogłoszenie odpowiedział m.in. Constantin Holzer-Defanti, który od tego momentu stworzył dla manufaktury Rosenthala szereg figurek wyróżniających się indywidualnym stylem.

50. Tańcząca para (Lo Hesse i Joachim von Seewitz)

Rosenthal, ok. 1923

Model Constantin Holzer-Defanti

Syg. na cokole wyduszone C. Holzer-Defanti, na spodzie stempel z koroną, dwoma różami i napisami Rosenthal, Bavaria oraz wyduszony nr 81

Porcelana, wys. 28,5 cm

Figurka przedstawia tancerzy w „Valse Caprice” z ich tanecznej pantomimy „Maskarade” z 1917 roku. Holzer-Defanti modelując tę figurkę posłużył się zdjęciem Franza Xavera Setzera, które przedstawia Lo Hesse i Joachima von Seewitza w tym właśnie tańcu. Lo Hesse wspólnie z Joachimem von Seewitz (1891-1966) tworzyli duet, występując w latach 1917-1922. Charakterystyczne było to, że ich występom towarzyszyła bardzo bogata oprawa, kadzidła i prawdziwe dywany, srebrem i złotem obsadzone kostiumy, coś pomiędzy tańcem w świątyni a baletem. Joachim von Seewitz wprowadzał do swoich występów elementy komiczne, często też improwizował na scenie.

51. Tschaokium (Lo Hesse)

Rosenthal, ok. 1920 r.

Model: Constantin Holzer-Defanti (1919)

Sygn.: Na spodzie stempel z koroną i napisami Rosenthal, Selb-Bavaria oraz wyduszony nr K 531 (?) i ręczny napis malarza gemalt v. A. Röder

Porcelana, wys. 35,5 cm

Figurka przedstawia Lo Hesse w scenie pantomimicznej zatytułowanej „Miłość Tschaokima” (wprawdzie nie jest znana fabuła tej pantomimy, to jednak wiadomo, że chodzi o Tschaokium Wang, córkę chińskiego księcia, która żyła w niewoli u Tatarów), w której tańczyła razem z Joachimem von Seewitz. Kostiumy, łącznie z maską, zaprojektował Walter Schnackenberg. Constantin Holzer-Defanti przy modelowaniu tej figurki posłużył się zdjęciem. Figurki Tschaokium i Tschaokiun tworzą parę.

52. Tschaokiun (Tschaokim), (Joachim von Seewitz)

Rosenthal, 1919

Model Constantin Holzer-Defanti

Syg. na spodzie stempel z koroną i napisami Rosenthal, Selb – Bavaria oraz ręcznie u. 1910

Porcelana, wys. 36 cm

Figurka przedstawia Joachima von Seewitza w scenie pantomimicznej zatytułowanej „Miłość Tschaokima”, w którym tańczył (m.in. chiński taniec z mieczem) razem z Lo Hesse. Kostiumy zaprojektował Walter Schnackenberg. Prawdopodobnie i w tym wypadku Constantin Holzer-Defanti przy modelowaniu tej figurki posłużył się zdjęciem.

Miecz był wypalany osobno i dopiero przed malowaniem osadzany, tak aby farba pokryła miejsca połączenia.

53. Śmieszny marsz (Lena Amsel)

Rosenthal, 1919

Model Constantin Holzer-Defanti

Syg. na cokole wyryte C. Holzer-Defanti, na spodzie stempel z koroną i napisami Rosenthal, Selb – Bavaria oraz wyduszony nr K. 551

Porcelana, wys. 37 cm

Lena Amsel (daty życia nie znane) występowała z wieczorami tańca solowego do połowy lat dwadziestych XX wieku. Obok tego brała udział w różnych rewiach. Holzer-Defanti modelując tę figurkę korzystał z postelowego obrazu zatytułowanego „Ludzie i miłość” C. Kabusa.

54. Taniec koreański (Anita Berber)

Rosenthal, 1919

Model Constantin Holzer-Defanti

Syg. na cokole wyryte C. Holzer-Defanti, na spodzie stempel z koroną i napisami Rosenthal, Selb – Bavaria, wyduszony nr K. 566 i 3 oraz ręczny podpis Mattner (malarza)

Porcelana, wys. 40,5 cm

Anita Berber (1899-1928), zwana królową lokali nocnych lub najbardziej ekstraawagancką tancerką, która „rozbiła swój wielki talent nieprzyzwoitym życiem i dlatego szybko się zniszczyła”, była przedstawicielką tzw. wolnej sztuki tańca. Tańczyła solo (często nago), również ze swoim partnerem Sebastianem Droste, poza tym występowała w niemych filmach. Debiutowała w 1916

roku. Klaus Mann pisał we „Wspomnieniach o Anicie Berber”, że była „...legendą. Wprawdzie była sławna przez dwa albo trzy lata, ale już stała się symbolem”. Dlatego też wielu artystów malowało i rysowało Anitę Berber. Holzer-Defanti modelując tę figurkę posłużył się zdjęciem Alexandra Bindera, które przedstawia tancerkę w tańcu koreańskim w identycznej pozie, jak porcelanowa figurka.

55. Anita Berber

Fraureuth, ok. 1920

Syg. na boku tacki wyryte C. Holzer-Defanti, a na spodzie ręcznie napisane numery 24/965 i 45

Porcelana, wys. 17,5 cm, szer. 27,5 cm

56. Tańcząca para

Hutschenreuther, ok. 1930

Model G. Werner

Syg. na cokole wyryte G. Werner, na spodzie stempel z lwem i napisami Hutschenreuther, Selb-Bavaria, Abteilung für Kunst

Porcelana, wys. 20,5 cm

57. Tańczący chłopci

Herend, pierwsza połowa XX wieku

Model Miklós Izsó (ok. 1870)

Syg. stempel z herbem i napisami Herend, Hungary, Handpainted, wyduszone Herend oraz wyryty na lewej figurce nr 5496 i 2, a na prawej nr 5490 i 10, ręcznie napisany nr 7 (malarza)

Porcelana, wys. 29,5 (lewa figurka) i 30 cm

Miklós Izsó po studiach w Monachium i Wiedniu w 1862 roku powrócił na Węgry, gdzie przez następne dziesięć lat stworzył w terakocie piętnaście figurek przedstawiających tańczących chłopów. Te rzeźby mają bardzo istotne znaczenie dla węgierskiej historii sztuki i dla tańca na Węgrzech. Porcelanowe figurki są nieomal dokładnymi kopiami rzeźb Izsó.

58. Tańcząca dziewczynka

Höchst, ok. 1770

Model Johann Peter Melchior

Syg. trzykrotnie przekreślone koło

Porcelana, wys. 14 cm

59. Para tancerzy

Miśnia, początek XX wieku

Model z XVIII wieku

Syg. skrzyżowane miecze, wyduszony nr 35 i wyryty nr 2306 (tancerka) oraz wyduszony nr 8 i wyryty nr 2307 (tancerz) Porcelana, wys. 13,5 (tancerka) i 14,5 cm

60. Śpiew nocy (Harald Kreutzberg)

Rosenthal, ok. 1954

Model Waldemar Fritsch (1951)

Syg. na tyle wyryte W. Fritsch 51, na spodzie stempel z koroną i napisami Rosenthal, Germany oraz wyduszony nr 1864 i 9

Porcelana, wys. 31 cm

Waldemar Fritsch współpracował z Rosenthalem w latach 1948-54 i m.in. modelował trzy figurki przedstawiające wybitnego tancerza, pedagoga i choreografa niemieckiego, Haralda Kreutzberga (1902-1968). Kreutzberg kształcił się w Lipsku, Monachium (projektant mody) oraz u Mary Wigman, gdzie debiutował jako tancerz i choreograf. Od 1924 występował w niemieckich teatrach operowych, a także solo lub w duecie w licznych wieczorach tańca. W 1926 roku do roli Błazna w „Don Morte” ogolił głowę, która w krótkim czasie stała się jego znakiem rozpoznawczym. W 1955 roku otworzył szkołę tańca w Bernie, a dwa lata później dał swój setny występ w Berlinie. W 1959 zakończył występy, ale nadal był bardzo aktywny m.in. jako aktor, choreograf i pedagog. Był jednym z najbardziej znanych i podziwianych na całym świecie tancerzy niemieckich. Figurka przedstawia tancerza w tańcu „Śpiew nocy” do muzyki Johannes Brahmsa. Modelarz przy pracy nad tą figurką posłużył się zdjęciem Siegfrieda Enkelmanna, które przedstawia tancerza w identycznej pozie, jak porcelanowa figurka i jest publikowane w licznych książkach o Kreutzbergu.

61. Harald Kreutzberg

Rosenthal, ok. 1951

Model Waldemar Fritsch

Syg. na spodzie wyduszone W. Fritsch, stempel z koroną, dwoma różami i napisami Classic Rose Collection, Rosenthal Group, Germany oraz wyduszony nr 1958 B

Porcelana, wys. 41,5 cm

Figurka w różnych publikacjach nosi tytuł „Śpiew nocy” lub „Szatan I”. Nie przedstawia jednak tancerza w tych tańcach lecz modelarzowi posłużyła seria zdjęć - zwanych „tanecznymi portretami” - Fredericka Kaesera II, które przedstawiają tancerza między innymi w takiej samej pozie, jak porcelanowa figurka.

62. Dyl Sowizdrzał (Harald Kreutzberg)

Rosenthal, ok. 1951

Model Waldemar Fritsch

Syg. na cokole wyryte W. Fritsch, na spodzie stempel z koroną i napisami Rosenthal, Germany, Kunstabteilung Selb oraz wyduszony nr 1867 i 14

Porcelana, wys. 35 cm

Prapremiera „Dyla Sowizdrzała” Richarda Straussa w choreografii Wacława Niżyńskiego odbyła się 23 X 1916 roku w Metropolitan Opera w Nowym Jorku. Balet inspirowany powieścią Charlesa

de Costera był często przez różnych choreografów wystawiany, ale w przypadku tej figurki chodzi o taniec solowy Dyla Sowizdrzała, który powstał do muzyki Friedricha Wilckensa. Także i w tym wypadku modelarzowi posłużyły przy pracy zdjęcia Siegfrieda Enkelmanna, m.in. pokazujące tancerza w identycznej pozie, jak przedstawiony został w porcelanowej figurce.

63. Sent M'ahesa

Sitzendorf, ok. 1915

Syg. na cokole wyryte Sgl. i namalowany znak malarza, na spodzie stempel z koroną i trzykrotnie przekreślone S

Porcelana, wys. 22 cm

Sent M'ahesa (właściwie Else von Carlberg, 1880–1970) przed pierwszą wojną światową osiągała pierwsze sukcesy. Zainspirowana tańcami Ruth St. Denis, sama zaczęła tańczyć – po tym także, jak stwierdziła, że jej profil wygląda na egipski – stare tańce egipskie. Studiowała wazy i reliefy z czasów faraonów, w których odnajdywała rysy swojej twarzy. Swoim tańcem chciała „uwolnić ziemską przestrzeń i przenieść ją w kosmiczne przestworza”. Jej taniec miał dość często religijne znaczenie.

Zdjęcie Hannsa Holdta z Monachium (opublikowane m.in. w Hermann i Marianne Aubel „Der Künstlerische Tanz unserer Zeit”, Lipsk 1928), które ukazuje Sentę M'ahesa w identycznej pozie i kostiumie, jak figurką, posłużyło modelarzowi za wzór. Oddał je niezwykle wiernie w porcelanie.

64. Pas de deux

Wallendorf, ok. 1930

Model L. Steiner

Syg. na cokole wyryte L. Steiner, na spodzie stempel z koroną i W oraz wyduszony nr 1707/I i HB

Porcelana, wys. 21,5 cm

Figurka przedstawia parę tancerzy w pas de deux w „Jeziorze łabędzim” Piotra Czajkowskiego.

65. Księżniczka Kwiat Herbaty (Tilly Losch)

Wiedeń, II poł. XX wieku

Model: Mathilde Szendrö-Jaksch (1927)

Sygn.: na spodzie stempel manufaktury Augarten z napisem Wien, wyduszony nr 1636 Y oraz Made in Austria i ręcznie napisany nr 219 (malarza)

Porcelana, wys. 16,5 cm

Figurka przedstawia Tilly Losch w roli Księżniczki Kwiat Herbaty z baletu Richarda Straussa „Bita śmietana”, do którego kompozytor napisał także libretto. Prapremiera miała miejsce 9 maja 1924 w Wiedniu w ramach Festiwalu Straussa, zorganizowanego z okazji sześćdziesiątych urodzin kompozytora. Balet dość szybko znikł z repertuaru (w okresie, kiedy Strauss go komponował,

ponowała bieda i wielka inflacja, stąd też szybko zdobył miano „baletu milionerów”, bowiem pokazywał luksusowe i ekstraawaganckie życie, na które wówczas rzadko kto mógł sobie pozwolić) i poza Austrią nigdzie nie był wystawiany.

66. Riki Raab

Wiedeń, II poł. XX wieku

Model: Mathilde Szendrö-Jaksch (1929)

Sygn.: na spodzie stempel manufaktury Augarten z napisem Wien, wyduszony nr F 1613 i ręcznie napisany 234 (malarza)

Porcelana, wys. 17,5 cm

Figurka przedstawia Riki Raab w kostiumie i pozie z baletu Richarda Straussa „Bita śmietana”. Riki Raab (1899-1997) po nauce w Wiedniu od 1914 roku występowała w tamtejszej Hofoper, gdzie szybko osiągnęła status primabaleriny. Zajmowała się później pracą pedagogiczną, jak również publikowała na temat historii tańca w Wiedniu, zaś w 1962 roku wydała książkę o Fanny Elssler.

67. Pierrot i Pierrete

Miśnia, ok. 1910

Syg. na spodzie wyduszone Meissen (Meißner-Teichert-Werke)

Porcelana, wys. 26,5 cm

68. Pietruszka (Wacław Nizyński?)

Sankt Petersburg, 2004 r

Model: Elwira I. Jeropkina (1989)

Syg.: na spodzie stempel z inicjałami (Fabryka im. M. W. Łomonosowa) i napisami Hand Decorated, 1744, St. Petersburg, Russia oraz ręczne napisy „Pjetruszka”, awt. Jeropkina E. I, isp. Gjerasimowa J. G., 2004 g.

Porcelana, wys. 31,5 cm

Prapremiera „Pietruszki” Igora Strawieńskiego w choreografii Michaiła Fokina odbyła się 13 czerwca 1911 roku w Paryżu. Wykonawcami byli tancerze zespołu Sergiusza Diagilewa. Balet ten szybko zdobył sobie zasłużoną pozycję i należy do najznakomitszych dzieł tego typu pierwszej połowy XX wieku. Należy więc przepuszczać, że Elwira Jeropkina przy modelowaniu tej figurki posłużyła się bardzo bogatym materiałem ikonograficznym, który przedstawia w tytułowej roli właśnie Wacława Nizyńskiego, bodaj najznakomitszego odtwórcy Pietruszki.

69. Balerina (Tamara Karsawina?)

Sankt Petersburg, 2002

Model: Elwira I. Jeropkina (1989)

Syg.: na spodzie stempel z inicjałami (Fabryka im. M. W. Łomonosowa) i napisami Hand Decorated, 1744, St. Petersburg, Russia oraz ręczne napisy „Baljerina”, chud. Jeropkina E. I, isp. Je-

lagina N. W., 2002 g.
Porcelana, wys. 31,5 cm

Podczas paryskiej premiery „Pietruszki” Igora Strawińskiego rolę Baleriny tańczyła Tamara Karsawina. Tak, jak w przypadku poprzedniej figurki, tak i w tym wypadku można sądzić, że Elwira Jeropkina starała się przedstawić najznakomitszą odtwórczynię tej roli, czyli Tamarę Karsawinę. Tym bardziej, że ta tancerka stała się jej szczególnie bliska, o czym między innymi świadczy figurka Jeropkiny przedstawiająca Karsawinę w balecie „Ognisty Ptak” Igora Strawińskiego.

70. Maur (Aleksandr Orłow?)

Sankt Petersburg, 2002 r

Model: Elwira I. Jeropkina (1989)

Syg.: na spodzie stempel z inicjałami (Fabryka im. M. W. Łomonosowa) i napisami Hand Decorated, 1744, St. Petersburg, Russia oraz ręczne napisy Awtor respisi skulp. „Aran”, Jeropkina E. I, isp. Arzamascjewa G. K., 2002 g.

Porcelana, wys. 26 cm

Podczas paryskiej premiery „Pietruszki” Igora Strawińskiego rolę Maura tańczył Aleksandr Orłow.

71. Tancerka

Wiedeń, ok 1930 r.

Sygn.: na spodzie wyduszony stempel z napisami Goldscheider, Wien oraz nr 8742 i 6, a także stempel z napisami Goldscheider, Wien

Kamionka, wys. 38 cm

72. Tańczące

Hutschenreuther, ok. 1925 r.

Model: Karl Tutter

Sygn.: na spodzie stempel manufaktury z lwem i inicjałami LHS oraz napisami Hutschenreuther, Selb, Germany, Kunstabteilung, a także wyduszone K. Tutter

Porcelana, wys. 22 cm, szer. 32,5 cm

73. Tańcząca

Rosenthal, 1935

Model Fritz Klimsch (1935)

Syg. na cokole wyryte F. Klimsch, na spodzie stempel z koroną i napisami Rosenthal, Germany, Kunstabteilung Selb

Porcelana, wys. 69,5 cm

Fritz Klimsch (1870-1960) studiował w Berlinie, Paryżu i we Włoszech. Około 1913 roku zaczął modelować prawie wyłącznie akty dziewczyn uchwycone w delikatnym ruchu. Tu omawiana

tańcząca dziewczyna zostało uchwycono w momencie spokoju, jakby po zakończeniu jednego a przed wykonaniem następnego ruchu. Pierwsze rzeźby Klimscha były wykonane w porcelanie już w 1899 roku przez KPM w Berlinie. Gdzieś w 1935 roku Rosenthal, chcący wprowadzić „nowy styl figur porcelanowych” zwrócił się do Klimscha o zgodę na wykonanie w porcelanie jego rzeźb w brązie, terakocie lub gipsie. Rzeźbiarz wyraził zgodę, ale pod warunkiem, że zostanie do tego użyta porcelana, zwana „polerowaną kością słoniową”, która – jak przy zwykłej porcelanie – nie daje przeszkadzających refleksów światła. Powstało w ten sposób siedem figur, z których prezentowana tu figura jest najsztywniejsza. Tańcząca otrzymała na wystawie światowej w Paryżu w 1937 roku Grand Prix, była też odlewana w brązie.

Tańcząca zapoczątkowała „nowy styl figur porcelanowych” w manufakturze Rosenthala, zgodny z polityką kulturalną hitlerowskich władz. Amerykańskie tancerki rewiowe były na ideksie, także przedstawiane w porcelanowych figurkach. Pojawiły się „szlachetne” akty, czy też figurki tancerk, które odpowiadały klasycznej, germańskiej tradycji.

74. Maja Plisiecka

ZSRR, ok. 1960

Model G. Czeczulina

Syg. na spodzie wyryte cyrylicą nazwisko modelarza G. Czeczulina, oprócz tego brak innych sygnatur

Porcelana, wys. 20 cm, szer. 49 cm

Maja Plisiecka (1925) kształciła się w Moskwie, gdzie dość wcześnie rozpoczęła tańczyć w zespole Teatru Balszoi. W 1945 otrzymała tam tytuł baleriny. Często występowała podczas tournées na całym świecie. Podziwiana za nieprawdopodobną technikę, także za wyjątkową pracę dłoni i rąk oraz możliwości aktorskie (grała m.in. w filmie „Anna Karenina”). Zajęła się również choreografią. Do jej największych osiągnięć należy rola Odetty/Odyli w „Jeziorze łabędzim” Piotra Czajkowskiego. Figurka przedstawia ją w roli Odetty, dziewczyny zaklętej w królową łabędzi.

75. Laurencja (Maja Plisiecka)

ZSRR, ok. 1970

Syg. brak jakichkolwiek sygnatur

Porcelana, wys. 36 cm

Figurka przedstawia Maję Plisiecką najprawdopodobniej w balecie „Laurencja” A. Kreina (premiery 22 III 1939 w Leningradzie w choreografii Wachtanga Czabukianiego).

76. Salome (Ruth Saint Denis)

Wiedeń, ok. 1913

Model Rosé

Syg. na cokole wyduszone Rosé, na spodzie stempel Made in Austria, Goldscheider Wien, Hand-Decorated, wyduszony nr 5171, 446 i 10 oraz napisy ręczne W., 7 MR i R

Ceramika, wys. 28 cm

Friedrich Goldscheider w 1885 założył w Wiedniu manufakturę porcelany i fabrykę majoliki pod swoim nazwiskiem. Początkowo produkowano tam przedmioty codziennego użytku. Po śmierci Friedricha (1897) firmę przejęła wdowa z synem i bratem zmarłego. Wtedy też zaczęto produkować figury. Uznani artyści modelowali je dla firmy Goldscheider (w tym wiele tancerek), które była tak samo wtedy, jak i teraz, bardzo cenione. Figurka Salome przedstawia amerykańską tancerkę, pedagoga i choreografa Ruth Saint Denis (1879-1968). W 1904 widząc na plakacie reklamującym zapałki egipską boginię Izis stworzyła swój pierwszy balet o orientalnym zabarwieniu. Później tworzyła prawie wyłącznie balety, które miały wpływy orientalne (japońskie, indyjskie i inne). W latach 1906-09, podczas europejskiego tournée, święciła wielkie tryumfy, szczególnie w Berlinie i Wiedniu. W 1914 roku wyszła za Ted Shawn'a, z którym założyła Denishawn szkołę, wspólnie z nim tańczyła, aż do rozstania i zamknięcia szkoły w 1931 roku. Od tego czasu poświęciła się prawie wyłącznie tańcom religijnym. W Nowym Jorku założyła Society of Spiritual Arts, której zadaniem była integracja religij i sztuki.

77. Tancerka arabska (Ruth Saint Denis?)

Wiedeń, ok. 1930

Model Josef Lorenzl

Syg. na cokole wyduszone Lorenzl, na spodzie stempel Made in Austria, Goldscheider Wien, Hand-Decorated, wyduszony nr 6021, 66 i 6, wyryte 16 K oraz napisy ręczne MR i F. 13

Ceramika, wys. 28,5 cm

Ruth Saint Denis – którą najpewniej przedstawia figurka - w swoich tańcach i baletach próbowała ruchem przedstawiać muzykę. Najważniejszą dla niej inspiracją była sztuka dalekiego wschodu, aczkolwiek jej znajomość poszczególnych stylów tańca orientального była dość powierzchowna. Mimo to fascynowała publiczność swoją sztuką.

78. Tancerka

Wiedeń, ok. 1930

Syg. na spodzie stempel z napisami Goldscheider, Wien oraz wyduszone G i numery 7426, 322 i 7

Ceramika, wys. 23 cm, szer. 44 cm

Figurka wprawdzie przedstawia tancerkę w pozie z „Jeziora łabędziego” Piotra Czajkowskiego, ale jej kostium absolutnie nie jest z tego baletu.

79. Tancerka

Wiedeń, ok. 1920

Model Stefan Dakon

Syg. w tyle kostiumu napis Dakon, na spodzie stempel z napisami Goldscheider, Wien i Hand-Decorated, Made in Austria oraz wyduszone numery 6361, 34, 11 i 19 oraz ręcznie IK i I

Ceramika, wys. 18,5 cm, szer. 28 cm

Figurka przedstawia tancerkę w pozie z baletu „Jezioro łabędzie” Piotra Czajkowskiego.

80. Uwięziony ptak (Niddy Impekoven)

Wiedeń, ok. 1930

Syg. na spodzie stempel z napisami Goldscheider, Wien i Made in Austria oraz wyduszone numery 5960, 685 i 10 oraz ręcznie napisane F. (malarza)

Ceramika, wys. 42,5 cm

Niddy Impekoven (1904-2002) debiutowała w wieku sześciu lat i od razu oczarowała publiczność dziecięcą spontanicznością i fantazją. Występowała jako tancerka i aktorka. W 1917 roku ułożyła wspólnie z Heinrichem Kröllnerem swój pierwszy program taneczny, z którym w 1918 roku w Berlinie, a później podczas tournées po całej Europie, odnosiła niespotykane sukcesy.

Liczne fotografie (ale także np. grafiki) pokazują Niddy Impekoven w jej licznych tańcach. Zdjęcia przedstawiające tancerkę w „Uwięzionym ptaku” autorstwa Ebertha z Berlina i Nini & Carry Heß z Frankfurtu nad Menem ukazały się w książce Hermanna i Marianny Aubel „Der Künstlerische Tanz unserer Zeit”, wydanej w 1928 roku Lipsku. Impekoven sama ułożyła choreografię do tego tańca, wykorzystując muzykę Bruno Hartla. Często figurka (również pozostałe, które przedstawiają Impekoven w tym tańcu) nosi błędny tytuł „Tańczący motyl”.

81. Uwięziony ptak (Niddy Impekoven)

Katzhütte, ok. 1930

Syg. na spodzie stempel manufaktury oraz wyduszony nr 412 (?)

Porcelana, wys. 21,5 cm

Figurka przedstawia Niddy Impekoven w jej słynnym tańcu „Uwięziony ptak” i jest prawie identyczna z figurką Goldscheidera. To pokazuje, jak manufaktury „podkradały” sobie nawzajem co bardziej udane figurki.

82. Uwięziony ptak (Niddy Impekoven)

Volkstedt-Rudolstadt, ok. 1925

Syg. stempel z koroną i inicjałami (Aelteste Volkstedter Porzellanfabrik)

Porcelana, wys. 23 cm

Także i ta figurka przedstawia Niddy Impekoven w jej tańcu „Uwięziony ptak”. Modelarza na pewno zainspirowały zdjęcia przedstawiające tancerkę w tym tańcu (niektóre właśnie w tej pozie), ale niezbyt dosłownie przedstawił jej kostium. Zresztą figurka miała inne zadanie, aniżeli tylko dekoracyjne. Umieszczano ją w odpowiedniej misce napełnionej wodą, a w otwory w cokole wkładano kwiaty.

83. Uwięziony ptak (Niddy Impekoven)

Hutschenreuther, przed 1938 r.

Model: K. Tutter

Syg.: na cokole wyduszone K. Tutter a na spodzie stempel manufaktury z napisami Hutschenreuther, Selb-Bavaria, Abteilung für Kunst

Porcelana, wys. 15,5 cm

Figurka przedstawia Niddy Impekoven w jej słynnym tańcu „Uwięziony ptak”.

84. Szelma (Niddy Impekoven)

Röchstadt, ok. 1930

Model E. Hoden

Syg. na cokole wyryte E. Hoden, a na spodzie stempel z żaglówką na wodzie i napisami Röchstadt, Selb-Bavaria

Porcelana, wys. 23,5 cm

W autobiografii Niddy Impekoven „Die Geschichte eines Wunderkindes” (Historia cudownego dziecka), wydanej w 1955 roku w Zurychu, znajduje się zdjęcie tancerki przedstawiające ją w tej samej pozie, jak porcelanowa figurka. Różnią się tylko niewielkie szczegóły kostiumu. Niddy Impekoven tańczyła taniec zatytułowany „Szelma” do mazurka Fryderyka Chopina.

85. Wesoła pieśń (Aira Arja)

Katzhütte, ok. 1950

Syg. na spodzie stempel z napisem Hertwig i nr 13 oraz wyduszone nr 1271 (1971?) i 2

Porcelana, wys. 27,5 cm

Figurka przedstawia fińską tancerkę Airę Arję (daty życia nie znane) w tańcu zatytułowanym „Wesoła pieśń”. Zdjęcie Siegfrieda Enkelmanna pokazujące tancerkę w identycznej pozie, jak porcelanowa figurka, zostało opublikowane w książce „Tänzer unserer Zeit”, wydanej w 1937 roku w Monachium.

86. Balet perski (Yvonne Georgi i Julian Algo)

Duchceev (dawniej Dux), ok. 1930

Syg. na spodzie wyduszony stempel z E i napisem Royal Dux Bohemia, wyduszone numery 11 i 2993 oraz ręcznie napisany nr 13 (malarza)

Porcelana, wys. 31 cm

W książce Gunhild Oberzaucher-Schüller zatytułowanej „Ausdruckstanz” i wydanej w Wilhelmshaven w 1992 roku umieszone jest na stronie 261 zdjęcie przedstawiające parę tancerzy w identycznej pozie i kostiumach, jak porcelanowa figurka. Yvonne Georgi (1903-1975) kształciła się m.in. w szkole Dalcroza w Dreźnie-Hellerau i u Mary Wigman w Dreźnie. Występowała, zajmowała się choreografią, kierowała (m.in. własnym) zespołami baletowymi. W 1925 roku w

Gera odbyła się premiera „Perskiego baletu” Eгона Wellesza, do którego Yvonne Georgi ułożyła choreografię. Tańczyła w nim razem z Julianem Algo (1899-1955), który po nauce m.in. u Rudolfa von Labana tańczył w zespole w Gera, którym kierowała Georgi. Następnie przez wiele lat był solistą w Balcie Królewskim w Sztokholmie, gdzie także zajmował się choreografią.

87. Taniec księżycy (Mary Wigman?)

Rosenthal, 1924

Model Berthold Boeß (1923)

Sygn. na spodzie stempel z koroną i napisami Rosenthal, Selb-Bavaria oraz wyduszony nr. K 698 i ręcznie napisane K (malarza)

Porcelana, wys. 12 cm, szer. 28,5 cm

Berthold Boess (1877-1957), niemiecki rzeźbiarz, znany z licznych pomników i fantann, dla manufaktury Rosenthala (ale także dla fabryki porcelany Karla Ensa w Volkstedt) wykonał dwadzieścia pięć figur, w tym kilka figurek tancerek. Figurkę zatytułowaną „Taniec księżycy”, wykonał na podstawie zdjęcia (taka adnotacja znajduje się w archiwum Rosenthala), aczkolwiek dotychczas nie udało się dotrzeć do tego zdjęcia. Przedstawił w niej Mary Wigman (1886-1973), niemiecką tancerkę, choreografa i pedagoga. Kształciła się u Emila Jacques-Dalcroze w Dreźnie-Hellerau oraz u Rudolfa von Labana w Monachium, gdzie debiutowała jako tancerka. W 1920 roku założyła w Dreźnie własną szkołę tańca, która w krótkim czasie stała się centrum niemieckiego Ausdruckstanzes, a Wigman stała się idolem, który odwrócił się od akademickiego tańca klasycznego i również sprzeciwił się tańczeniu „pod muzykę”. Jej tańcom towarzyszył – jeśli w ogóle - tylko dźwięk gongu lub bębenków. Prawdopodobnie poza przedstawioną w tej figurce – rzecz jasna stylizowana - pochodzi z jej tańca zatytułowanego „Księżyc”. Tak można mniemać porównując zdjęcia zamieszczone w książce „Mary Wigman” Rudolfa von Deliusa i wydanej w 1925 roku w Monachium.

88. Tancerka jonicka

Rosenthal, 1913 r.

Model: Berthold Boess

Sygn.: na cokole wyryte B. Boehs, na spodzie stempel z koroną i napisami Rosenthal, Selb-Bavaria oraz wyduszony nr 6 i wyryty K 201

Porcelana, wys. 24

89. Tancerka nubijska

Rosenthal, 1914 r.

Model: Berthold Boess

Sygn.: na cokole wyryte B. Boehs, na spodzie stempel z koroną i napisami Rosenthal, Selb-Bavaria, wyduszony nr 13 i K 358 oraz podpis ręczny malarza (nieczytelny)

Porcelana, wys. 24,5 cm

90. Tancerka z wężem

Rosenthal, 1916 r.

Model: Berthold Boess

Sygn.: na cokole wyryte B. Boehs, na spodzie stempel z koroną i napisami Rosenthal, Selb-Bavaria oraz wyduszony nr K 442 i znak malarza

Porcelana, wys. 19,5 cm

91. Modląca się tancerka

Rosenthal, 1927 r.

Model: Gustav Oppel

Sygn.: na spodzie stempel z koroną i napisami Rosenthal, Germany, Kunstabteilung Selb, Handgemalt, Germany oraz wyduszony nr 1505 i GO

Porcelana, wys. 20 cm

92. Tańczące (Elsa, Berta, Grete Wiesenthal)

Rosenthal, ok. 1925

Model Karl Himmelstoss (1913)

Syg. na spodzie stempel z koroną i napisami Rosenthal, Selb-Bavaria oraz wyduszony nr K 210

Porcelana, wys. 32,5 cm

Karl Himmelstoss (1878-1967) był jednym z najbardziej produktywnych (obok Ferdinanda Liebermanna) modelarzy manufaktury Rosenthala. Stworzył ponad sto czterdzieści obiektów, w tym wysoko cenioną grupę „Tańczące”. Na wielkiej wystawie w Kolonii w 1914 roku pisano o niej, że należy do najwspanialszych, jakie tam pokazano (tańczące tworzyły dół lampy). Temat zaś nie jest nowy, bo był często wykorzystywany, np. baletowa fontanna Rudolfa Tegniera-Kopenhagen w Kopenhadze lub tzw. środek stołu Theodora von Gosen albo projekt fontanny Wittelsbachów Ignatiusa Taschnera. Himmelstossa do „Tańczących” zainspirowały tańczące siostry (Elsa, Berta i Grete) Wiesenthal. Fred Hildebrandt w „Tänzerinnen der Gegenwart” pisał, że „w początkach tańca współczesnego rozpoczęła się ich kariera, a walce tańczone przez siostry Wiesenthal były czymś najwspanialszym, co przyszło krótko po śmierci baletu klasycznego. Zdjęcia trzech tancerek, z powiewającymi długimi sukniami na łące, w takcie trzy-czwarte były wyzwoleniem z tańca akademickiego.”

93. Walc (Elsa i Berta Wiesenthal)

Hutschenreuther, ok. 1925

Syg. na spodzie stempel z lwem i inicjałami L. H. S., napisami Hutschenreuther, Selb, Germany, Kunstabteilung oraz ręcznie 8 (znak malarza)

Porcelana, wys. 29 cm

W latach 1908-1910 występowały trzy siostry Wiesenthal (Elsa, Berta i Grete). Po tym okresie Grete tańczyła w programach solowych, zaś obie siostry wspólnie lub też z Marthą. Wszystkie osiągały niebywały sukces, szczególnie jednak Grete (1885-1970), która była pod silnym

wpływem tańców Isadory Duncan. Porcelanowa figurka przedstawia Elbę (1887-1967) i Bertę (daty życia nie znane) Wiesenthal w typowej dla nich pozycji – jak pisał Fred Hildebrandt w „Tänzerinnen der Gegenwart” – tańczące na łące, co też modelarz dokładnie pokazał na cokole.

94. Radość tańca (Elsa, Berta, Grete Wiesenthal)

Rosenthal, 1914 r.

Model: Claire Volkhardt (1912)

Syg.: na cokole wyduszone Claire Volkhardt, a na spodzie stempel z koroną i napisami Rosenthal, Kunst-Abteilung, Selb-Bavaria oraz wyduszony nr K 170

Porcelana, wys. 25 cm, szer. 34 cm

Claire Volkhardt (1886-1935), córka znanego malarza, modelowała figury z wosku, które podmalowywała i odziewała. Dla koncedrnu Rosenthala (pracowała także dla innych manufaktur) stworzyła tylko tę jedną grupę, zatytułowaną „Radość tańca”. Przedstawia ona sławne podówczas siostry (Elsa, Berta i Grete) Wiesenthal.

95. Skok

Rosenthal, ok. 1929 r.

Model: Dorothea Charol

Sygn.: na spodzie stempel z koroną i dwoma różami oraz napis Rosenthal, Bavaria, wyduszony nr 441 i D. Charol

Porcelana, wys. 26,5 cm

Rzadko kiedy modelarze pokazywali tancerzy w skoku – przede wszystkim ze względu na trudności techniczne, bowiem na czymś trzeba było figurkę „zawiesić” – a jeszcze rzadziej manufaktury podejmowały się ich produkcji. Ta figurka jest jedyną, jako była produkowana przez koncern Rosenthala.

96. Tańcząca para

Miśnia, początek XIX wieku

Model z XVIII wieku

Syg.: skrzyżowane miecze, wyduszony nr 44 i wyryty nr F. 31. (tancerka) oraz wyduszony nr 44 i wyryty nr F. 31. (tancerz)

Porcelana, wys. 16,5 (tancerka) i 15,5 cm

97. Taniec góralski

Ćmielów, ok. 1950 r.

Model: Franciszek Kalfas (1942)

Sygn.: na spodzie stempel z literą Ć i napisami Ćmielów, Made in Poland

Porcelana, wys. 7,5 cm

W tej figurce – pomimo tak niewielkich rozmiarów - w niezwykle ekspresyjny i dynamiczny

sposób udało się pokazać taniec w jego najbardziej żywiołowej postaci. Franciszek Kalfas – rzeźbiarz, wychowanek i wykładowca Państwowej Szkoły Przemysłu Artystycznego w Krakowie – stworzył dla manufaktury w Ćmielowie bodaj największą ilość figur, wazonów, pater i innych form ceramicznych.

98. Tańczące (Gertrud i Ursula Falke?)

Hutschenreuther, ok. 1925

Syg. na spodzie stempel z lwem i inicjałami L. H. S. oraz napisami Hutschenreuther, Selb-Bavaria, Abteilung für Kunst

Porcelana, wys. 31,5 cm

Figurka przedstawia typową pozę dla tańców sióstr Falke, Gertrudy (1891-1984) i Ursuli (1896-1981). Kształciły się m.in. u Rudolfa von Labana w Asconie. Od 1914 uczyły w ich szkole w Hamburgu, a od 1916 roku występowały wspólnie, tańcząc do muzyki współczesnych kompozytorów. Po pierwszej wojnie światowej ich drogi się rozeszły: Gertruda otworzyła szkołę tańca w Lipsku, następnie zamieszkała w Hiszpanie, a później w Anglii, gdzie pracowała np. z Kurt Joossem, zaś Ursula m.in. występowała w teatrze i filmie, a później zajęła się malarstwem.

99. Tancerka

Katzhütte, ok. 1925

Syg. na spodzie stempel z napisami Katzhütte i Thüringen oraz znak malarza

Porcelana, wys. 21,5 cm

100. Taniec zbójnicki

Ćmielów, ok. 1950

Model Halina Burtanówna (1942-1944)

Syg. na spodzie stempel z literą Ć i napisami Ćmielów, Made in Poland Porcelana, wys. 21,5 cm

Figurka nazywana jest także Juhasem lub Tańczącym zbójnikiem. Halina Burtanówna, znakomita artystka, po drugiej wojnie światowej studiowała rzeźbę w Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie.

101. Tancerz

Schlackenwerth (obecnie Ostrov), ok. 1930

Syg. na spodzie stempel z koroną i napisem Pulg (manufaktura Pfeiffer & Löwenstein)

Porcelana, wys. 29 cm

102. Tancerka

Rosenthal, ok. 1940

Model Hugo Meisel

Syg. na spodzie stempel z koroną, dwoma różami i napisami Rosenthal, Germany oraz wyduszone H. Meisel i nr 1015
Porcelana, wys. 42 cm

Hugo Meisel (1887-1966) był rzeźbiarzem i modelarzem porcelany. Jego ojciec zajmował się malowaniem porcelany, zaś syn bardzo wcześnie rozpoczął naukę rysunku i modelowania. W wieku kilkunastu lat pracował w manufakturze porcelany, jako modelarz. Między innymi w Aeltesten Volkstedter Porzellanfabrik w Rudolstadt-Volkstedt kopiował figury produkowane przez inne manufaktury. W pierwszej wojnie światowej był żołnierzem. W nocy z 9 na 10 sierpnia 1917 roku, podczas bitwy we Flandrii, stracił prawą rękę. Już w tym samym miesiącu rozpoczął naukę modelowania tylko lewą ręką. Początkowo był chwalony za modele zwierząt, które poprzedzały dokładne studia w ogrodach zoologicznych. W 1921 roku stworzył pięć z szesnastu monumentalnych figur (ponad dwa metry) prezentowanych w „Pałacu porcelany” na targach wiosennych w Lipsku. Dla Rosenthala rozpoczął pracę w 1936 roku i był tam jednym z najbardziej cenionych modelarzy. Emmy Niecol w wielotomowym katalogu opisującym produkcję manufaktury Rosenthala szczegółowo opisała modele wykonane przez Meisela (prawie osiemdziesiąt), ale figurka Tancerki nie była jest znana.

103. Tancerka

Březova (dawniej Pirkenhammer), ok. 1910

Syg. na spodzie stempel z napisami Pirkenhammer, Kunst-Abteilung oraz wyciśnięty nr 4749 (?)

Porcelana, wys. 25 cm

104. Tancerka empirowa w ukłonie dworskim

Rosenthal, 1916 r.

Model: Erna von Langenmantel-Reitzenstein (1913)

Sygn.: na tyle sukni napis E. v. Langenmantel, a na spodzie stempel z koroną i napisami Rosenthal, Kunstabteilung oraz 1914-1916

Porcelana, wys. 17,5 cm

Erna von Langenmantel-Reitzenstein (1890-1968) była samoukiem. Jej ojciec był znanym malarzem, a matka córką rzeźbiarza. Od 1910 roku wystawiała małe rzeźby, między innymi postacie i popiersia (w brązie i porcelanie), na corocznych wystawach w Szklanym Pałacu w Monachium. Głównie interesował ją okres cesarstwa francuskiego, panująca wówczas kokieteria. Ta i następna figura (tworzące zresztą w zamyśle artystki parę) jest tego najlepszym przykładem.

105. Tancerka rokokowa w walcu

Rosenthal, 1918 r.

Model: Erna von Langenmantel-Reitzenstein (1913)

Sygn.: na boku sukni napis E. v. Langenmantel, a na spodzie stempel z koroną i napisami Rosenthal, Kunstabteilung oraz 1914-1918 Porcelana, wys. 16 cm

106. Aurora (Natalia M. Dudinska)

ZSRR, połowa XX wiek

Model: E. A. Janson-Manizer (1939)

Sygn.: na cokole wyryte cyrylicą skulptor E. Janson-Manizer oraz N. Dudinskaja, brak innych sygnatur

Porcelana, wys. 37,5 cm

Janson-Manizer w swojej twórczości dużo miejsca poświęciła na rzeźbienie sowieckich tancerzy. W ten sposób powstały figurki przedstawiające najwybitniejszych tancerzy tego okresu (obrazuje to między innymi wydany w 1965 roku w Leningradzie album „Balet sowiecki w twórczości E. A. Janson-Manizer”), w tym oczywiście Natalię Dudinską (1912-2003), którą szczególnie podziwiano za wręcz wirtuozowską techniką. Tancerka w tej figurce została przedstawiona w roli księżniczki Aurory, głównej bohaterki w balecie Piotra Czajkowskiego „Śpiąca królewna”.

107. Pasterka (tancerka rewiova)

Rosenthal, ok. 1924 r.

Model: Dorothea Charol

Sygn.: na spodzie stempel z koroną i dwoma różami oraz napisy Rosenthal, Bavaria i inicjały D.R.P.A., a także wyduszony nr 204a

Porcelana, wys. 29,5 cm

Dorothea Charol dla manufaktury Rosenthala stworzyła wiele figur tancerek rewioowych, których występy w latach dwudziestych zeszłego stulecia cieszyły się niezwykłą popularnością. Nadawała im dość dziwne i często mylące tytuły, ale w podtytułach wyjaśniała, że chodzi o tancerkę. Figurka była też używana jako tak zwany środek stołu. W cokół, w otwory, wkładano kwiaty.

108. Tańcząca para

Hutschenreuther, ok. 1925

Model G. Granget

Syg. na spodzie stempel z lwem i inicjałami L. H. S., napisami Hutschenreuther, Selb, Germany, Kunstabteilung oraz wyduszone G. Granget i znak malarza

Porcelana, wys. 25 cm

109. Tancerka hiszpańska (Rosita Romero?)

Nymphenburg, ok. 1915

Model Joseph Wackerle (1909/1910)

Syg. na spodzie wyciśnięty znak manufaktury oraz nr 281 i 1

Porcelana, wys. 32,5 cm

Joseph Wackerle (1880-1959) należy do najważniejszych modelarzy porcelany XX wieku. Związany z manufakturą Nymphenburg stworzył na przestrzeni dziesięcioleci wiele figur, które dawały nowe impulsy artystyczne w tej dziedzinie. Tak też jest w przypadku tancerki hiszpańskiej.

Początkowo (po 1910 roku) manufaktura wytwarzała tę figurkę wspólnie z tancerzem w stroju toreadora, a później niekiedy samą. Figurka przedstawia najprawdopodobniej Rositę Romero (daty życia nie znane), która w 1908 roku występowała z wielkim powodzeniem w Monachium.

110. Tancerz (Aurel von Miloss?)

Schwarzenburg, ok. 1930

Model Otto Koch (1928)

Syg. na tyle cokoła wyduszone inicjały O. K. i 28, na spodzie wyduszony stempel z napisami Schwarzenburger Werkstätten für Porzellanenkunst oraz wyduszony nr U 638 i namalowany znak malarza

Porcelana, wys. 26,5 cm

Figurka przedstawia najprawdopodobniej (tak można sądzić porównując materiał ikonograficzny) Aurela von Milossa – właściwie Aurel Miloss de Miholy – (1906-1988), węgiersko-włoskiego tancerza, choreografa i dyrektora licznych zespołów baletowych (m.in. we Wrocławiu). Od 1928 roku był tancerzem Staatsoper w Berlinie, a prócz tego występował solowo podczas rozlicznych wieczorów tańca. Wielkie sukcesy choreograficzne odnosił we Włoszech, gdzie był również dyrektorem różnych zespołów baletowych (między innymi w La Scala w Mediolanie).

111. Tancerka indyjska

Hutschenreuther, ok. 1930

Model Karl Tutter

Syg. na cokole wyduszone K. Tutter, na spodzie stempel z lwem i inicjałami L. H. S. oraz napisami Hutschenreuther, Selb-Bavaria, Abteilung für Kunst

Porcelana, wys. 26 cm

Figurki egzotycznych tancerek i tancerzy były chętnie nabywane, więc między innymi manufaktura w Schwarzenburgu miała je w swojej ofercie.

112. Para tancerzy azjatyckich

Hutschenreuther, ok. 1930 r.

Model: C. Werner

Sygn.: na cokole wyryte C. Werner, a na spodzie stempel manufaktury z lwem i inicjałami LHS oraz napisami Hutschenreuther, Selb, Germany, Kunstabteilung

Porcelana, wys. 28,5 cm (tancerka) i 31 cm

113. Tancerka

Volkstedt-Rudolstadt, ok. 1920

Model L. Rosti (?)

Syg. na cokole wyryte L. Rosti (?), na spodzie stempel manufaktury z napisem E. N. S. (K. Ens) i wyryty nr 5187

Porcelana, wys. 21 cm

114. Para tancerzy (Natalia Biessmiertnowa i Maris Liepa?)

Leningrad, druga połowa XX wiek

Syg. na spodzie stemple z K i nr 34 oraz 2C, 2O-2S

Porcelana, wys. 30 cm

Figurka przedstawia parę głównych bohaterów w balecie „Rajmonda” Aleksandra Głazunowa, tytułową Rajmondę i jej narzeczonego, rycerza Jean de Brienne. W Teatrze Balszój w Moskwie tańczyli te role m.in. Natalia Biessmiertnowa (1941), idealna wręcz wykonawczyni ról w baletach klasycznych i Maris Liepa (1936-1989), który w moskiewskim zespole występował w pierwszoplanowych rolach męskich. Na podstawie dostępnego materiału ikonograficznego można twierdzić, że figurka przedstawia właśnie tę parę.

115. Taniec hiszpański

Leningrad, połowa XX wiek

Model W. Syczew

Syg. na cokole wyryte cyrylicą Sk W. Syczew, na spodzie stempel manufaktury i ręcznie napisany znak malarza

Porcelana, wys. 28 cm

116. Tańcząca para

Letovice, ok. 1925

Model Emil Hlavica

Syg. na cokole wyryte Emil Hlavica Brno, a na spodzie stempel Pexider, Letovice oraz wyryty nr 15

Fajans, wys. 31,5 cm

Emil Hlavica (1887-1952) był morawskim rzeźbiarzem, pochodzącym z rodziny artystów (ojciec – snycerz, brat Franciszek – malarz, a brat Rudolf – rzeźbiarz), który w swoich pracach specjalizował się na tematyce rodzajowej, a przede wszystkim ludowej.

117. Tańcząca para

Letovice, ok. 1925 r.

Model: Emil Hlavica

Syg.: na cokole wyryte Emil Hlavica Brno, a na spodzie stempel MKZ

Fajans, wys. 32,5 cm, szer. 34 cm

118. Tańcząca para

Brno, ok. 1925 r.

Model: F. Svoboda

Syg.: na cokole wyryte F. Svoboda, a poza tym brak jakichkolwiek sygnatur

Fajans, wys. 39 cm

119. Jezioro łabędzie (Natalia Dudinska i Konstantin Siergiejew)

ZSRR, połowa XX wiek

Syg. na spodzie stempel z literą K oraz 1C

Porcelana, wys. 27,5 cm

Figurka przedstawia parę tancerzy w pozie i kostiumach z baletu „Jezioro łabędzie” Piotra Czajkowskiego. Odettą jest Natalia Dudinska (1912), uczennica Agryppiny Waganowej. Bardzo wczesnie zaczęła występować w roli Odetty/Odyli, odnosząc wielkie sukcesy. Tańczyła w zespole baletowym Kirowa w Leningradzie, gdzie jej mąż, Konstantin Siergiejew (1910-1992) – tu w roli księcia Zygryda - zrobił błyskawiczną karierę jako danseur noble. Zajął się również choreografią i przez kilkanaście lat był dyrektorem zespołu baletowego Kirowa.

120. Tamara Karsawina

Sankt Petersburg, 2003 r.

Model: S. Sudbinin (1913)

Syg.: na cokole wyryte Soudbinin 1913, a na spodzie stempel z inicjałami (Fabryka im. M. W. Łomonosowa) i napisami 1744, St. Petersburg, Russia oraz ręczne napisy „Karsawina”, awt. S. Sudbinin, kopija n 39, 2003 g.

Biskwit, wys. 30,5 cm

121. Odetta (Galina Ułanowa)

Sankt Petersburg, 2004 r.

Model: E. A. Janson-Manizer (1940)

Syg.: na spodzie stempel z inicjałami (Fabryka im. M. W. Łomonosowa) i napisami 1744, St. Petersburg, Russia oraz ręczne napisy Baljerina G. Ulanowa, awt. Janson-Manizjer E, 2004 g.

Porcelana, wys. 42 cm

122. Tancerka (Niddy Impekoven?)

Wiedeń, ok 1920 r.

Model: Josef Lorenzl

Syg.: na spodzie wyduszony stempel z napisami Goldscheider, Wien oraz 8713 i 15

Fajans, wys. 41 cm

123. Tańcząca para

Hutschenreuther, ok. 1930 r.

Model: C. Werner

Syg.: na cokole wyryte C. Werner, na spodzie stempel z lwem i inicjałami L.H.S. oraz napisami Hutschenreuther, Selb, Germany, Kunstabteilung oraz ręcznie namalowane P. (malarza)

Porcelana, wys. 29.5 cm

124. Chiarina (Marie Pilz?)

Miśnia, 2006 r.

Model: Paul Scheurich (1912)

Syg.: na spodzie miecze oraz wyciśnięty nr 13R, wyryty nr 73305 i ręczny napisany nr 715 (malarza)

Porcelana, wys. 27.5 cm

Przy modelowaniu tej figurki modelarz najprawdopodobniej wykorzystał postać tancerki Marie Pilz, która w roli Chiariny – jej popisowa rola - odnosiła wielkie sukcesy. Ernst Oppler uwiecznił ją w tej roli i nieomalże w identycznej pozie, jak u Scheuricha, w akwaforcie z 1917 roku.

125. Mazowsze

Ćmielów, ok. 2000 r.

Model: Mieczysław Naruszewicz (1957)

Sygn.: na spodzie stempel z napisami AS Ćmielów, Nr 17/02, Ręcznie malowane

Porcelana, wys. 11 cm, szer. 14 cm

Figurka powstała w 1957 roku. Stworzył ją Mieczysław Naruszewicz (1923), który po studiach w Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie (między innymi u Xawera Dunikowskiego) był projektantem w Instytucie Wzornictwa Przemysłowego, a w latach 1976-1983 kierował pracownią wzornictwa Predom w Warszawie. Para tancerzy Mazowsze była początkowo produkowana w Wytwórni Porcelany „Świt” w Ćmielowie. Jej porcelanowe modele odniosły światowy sukces i znajdują się w wielu muzeach i kolekcjach prywatnych na całym świecie. Mimo to manufaktura została zamknięta i po blisko czterdziestoletniej przerwie wznowiła produkcję, jako Fabryka Porcelany AS (Adama Spały).

126. Tancerka z kastanietami

Volkstedt-Rudolstadt, ok. 1920 r.

Sygn.: na spodzie stempel z koroną i literą N oraz litera R

Porcelana, wys. 27 cm

127. Tancerka rewiowa

Volkstedt-Rudolstadt, ok. 1930 r.

Sygn.: na spodzie stempel z koroną i literą N oraz wyduszone 0

Porcelana, wys. 9 cm

128. Tancerka niemiecka

Wallendorf, ok. 1930 r.

Sygn.: na spodzie stempel z napisem Schaubachkunst, Germany, wyduszony nr 1276 i N

Porcelana, wys. 22,5 cm.

129. Tancerz hiszpański z kastanietami

Drezno, ok. 1930 r.

Sygn.: na spodzie stempel z koroną i napisami alka, Dresden, D... oraz wyduszony nr 2301

Porcelana, wys. 14 cm.

130. Fantom (Tilly Losch)

Wiedeń, II poł. XX wieku

Model: Mathilde Szendrö-Jaksch (1929)

Sygn.: na cokole z przodu napis Phantom, a z tyłu Tilly Losch, na spodzie stempel manufaktury Augarten z napisem Wien, Augarten Vienna Handpainted, wyduszony nr 1607 i F oraz ręcznie napisany nr 234 (malarza Franza Pleinigera)

Porcelana, wys. 20,5 cm

Figurka przedstawia tancerkę w balecie Franza Salmhofera „Wabiący Fantom”, który był wystawiany w Wiedniu w 1927 roku w choreografii Heinricha Kröllera. Mathilde Szendrö-Jaksch uwieczniła w tej figurce wiedeńską tancerkę Tilly Losch (1903-1975), która swoją karierę zaczęła od baletu Richarda Straussa „Bita śmietana”. Była głównym choreografem i tancerką Festiwalu w Salzburgu. Z sukcesem występowała w Stanach Zjednoczonych (między innymi była partnerką Haralda Kreutzberga i Fred Astaire) i Anglii. Występowała także w filmach produkowanych w Hollywood. Pod koniec życia poświęciła się malarstwu.

131. Tancerka (Anna Pawłowa)

Volkstedt-Rudolstadt, ok. 1915 r.

Sygn.: stempel z koroną i inicjałami (Aelteste Volkstedter Porzellanfabrik)

Porcelana, wys. 28 cm

132. Arlekin i Kolombina

Schwarzburg, ok. 1920 r.

Model G. Fucho (?)

Syg. na cokole wyryte G. Fucho (?), na spodzie wyduszony stempel z napisami Schwarzbürger Werkstätten für Porzellan Kunst i wyduszony list oraz nr U 155

Porcelana, wys. 25 cm, szer. 32 cm

Modelarz – z dużą dozą dowolności – pokazał parę tancerzy w balecie Roberta Schumanna „Karnawał”, którego prapremiera odbyła się w 1910 roku w Petersburgu.

133. Tancerka

Volkstedt-Rudolstadt, ok. 1930 r.

Model: Gustav Ooppel

Sygn.: na cokole wyduszone G. O., na spodzie stempel z koroną i inicjałami F. G. (właściciel manufaktury F. Greiner) oraz wyduszony list Porcelana, wys. 31,5 cm

134. Rokokowa tancerka

Rosenthal, 1934 r

Model: Gustav Oppel

Sygn.: na cokole wyciśnięte inicjały G. O., na spodzie stempel z koroną i napisami Rosenthal, Germany, Kunstabteilung Selb, wyduszony nr 1517 i 15 oraz ręczny podpis malarza (nieczytelny)

Porcelana, wys. 24,5 cm

Gustav Oppel w tym samym czasie zrobił jeszcze jedną tancerkę rokokową i obie stanowiły parę.

135. Tancerka

Hutschenreuther, ok. 1930 r.

Model: G. Granget

Sygn.: na spodzie wyryte G. Granget oraz stempel z lwem i napisami Hutschenreuther, Germany

Porcelana, wys. 19 cm, szer. 28 cm

Modelarz uwiecznił tancerkę w pozie Odetty w „Jeziorze łabędzim” Piotra Czajkowskiego.

136. Finał

Hutschenreuther, ok 1930 r.

Model: K Tutter

Sygn.: na spodzie wyryte K. Tutter oraz stempel z lwem i datą 1814 i napisami Hutschenreuther, Germany, Kunstabteilung

Porcelana, wys. 28,5 cm, szer. 31,5 cm

137. Tancerka

Volkstedt-Rudolstadt, ok 1925 r.

Sygn: na spodzie stempel z koroną i inicjałami

Porcelana, wys. 30 cm.

138. Tańczące

Hutschenreuther, ok. 1935 r.

Model: K. Tutter

Sygn.: na spodzie wyryte K. Tutter oraz stempel z lwem i inicjałami L. H. S. i napisami Hutschenreuther, Selb, Germany, Kunstabteilung i ręcznie napisany nr 57 (malarza)

Porcelana, wys. 16,5 cm, szer. 25 cm

139. Tańcząca para

Lichte, ok. 1915 r.

Sygn.: na spodzie stempel z napisami Kunst, Heubach, Prozellan, wyduszony stempel z napisem Heubach (manufaktura braci Heubach) oraz wryty nr 10469

Porcelana, wys. 28,5 cm

140. Tańcząca

Wallendorf, ok 1930 r.

Sygn.: na spodzie stempel z koroną, W i datą 1764 oraz wyduszony nr 1727/ 1 i B

Porcelana, wys. 20,5 cm

Figurka przedstawia Zaremę, ulubioną żonę chana Tatarów krymskich, Gireja w balecie Borisa Asafiewa „Fontanna Bachczyseraju”. Prapremiera tego baletu w choreografii Rostisława Zacharowa odbyła się 28 IX 1934 roku w Leningradzie.

141. Tańczące walca

Sitzendorf, ok 1925 r.

Sygn.: na spodzie stempel z koroną i S oraz ręcznie namalowany nr 58 (malarza)

Porcelana, wys. 19,5 cm

142. Tańcząca para (Ruth Saint Denis i Ted Shawn?)

Sitzendorf, ok 1925 r.

Sygn.: na spodzie stempel z koroną i S

Porcelana, wys. 14 cm

143. Tancerka hiszpańska

Sitzendorf, ok 1925 r.

Sygn.: na spodzie stempel z koroną i S

Porcelana, wys. 28 cm

144. Tańcząca chłopka

Niemcy, XIX wiek

Sygn.: na spodzie wryte K oraz wyduszony nr 3027 i II

Porcelana, wys. 23 cm

145. Tańcząca para

ZSRR, ok. 1970 r

Sygn.: na spodzie stempel z literą K oraz 25P i 79

Porcelana, wys. 28 cm

Figurka przedstawia chana Tatarów krymskich, Gireja i jego ulubioną żonę Zaremę w balecie

Borisa Asafiewa „Fontanna Bachczyseraju”. Prapremiera w choreografii Rostisława Zacharowa odbyła się 28 IX 1934 roku w Leningradzie.

146. Tańcząca para

Freureuth, ok. 1920 r.

Model: E. W.

Sygn.: na spodzie stempel z koroną i literą F (Römer & Födisch) i napisami Freureuth, Kunstabteilung oraz wyryte inicjały E. W. i wyduszony nr 7

Porcelana, wys. 9,5 cm, szer. 10 cm

147. Tancerka z tamburynem

Duchcew (Dux), ok. 1930 r.

Sygn.: na spodzie, wewnątrz figurki znak manuraktury (Royal Dux Bohemia) oraz wyduszone numery 3712 i 10

Porcelana, wys. 21 cm

148. Tancerz

Oeslau, ok 1970 r.

Model: Skrobek

Sygn.: na cokole wyryte Skrobek, na spodzie stempel Goebel, WGermany oraz wyduszony nr 1304932

Biskwit, wys. 31 cm

149. Fanny Elssler

Miśnia, po 1847

Model wg figurki z brązu Jean Auguste Barre (1847)

Syg. na cokole wyduszony napis Fanny Elssler a na spodzie miecze oraz wyryte V 60 i 85

Porcelana, wys. 35 cm

150. Ruth Saint-Denis

Berlin, styczeń 1911 r.

Model Hermann Hubatsch (1908)

Sygn.: na cokole wyryte H. Hubatsch 08, na spodzie trzykrotnie stemple KPM (Königliche Porzellanmanufaktur), wyduszony numern 9192, K. i A oraz ręcznie napisane numer 140/220 b i B (malarza)

Porcelana, wys. 37 cm

151. Heidi i Margot Hoepfner w Kaiserwalzer

Rosenthal, 1938

Model Lore Friedrich-Gronau

Sygn.: na cokole wyryte Lore Fr. Gronau, a na spodzie stempel z napisami Rosenthal, Germany,

Kunstabteilung, Selb oraz Heidi und Margot Hoepfner im Kaiserwalzer i wyduszone numery 1683 i 22

Porcelana, wys. 31 cm, szer. 33,5 cm

Heidi i Margot Hoepfner początkowo uczyły się w szkole baletowej przy Niemieckim Teatrze Operowym w Berlinie, a następnie między innymi u jawańskiego księcia Radena Mas Jodjana, później zaś różne rodzaje tańca stepowego u Winclaira. Dość szybko wykrystalizował się ich oryginalny styl tańca, szczególnie widoczny w różnych układach – często w ich choreografii – walców. Około 1937 roku były solistkami Deutsche Opernhaus w Berlinie.

UFA w atelier Lore Friedrich-Gronau nakręciła film dokumentujący powstawanie tej figurki. Zaś sama figurka była prezentowana między innymi na Wielkiej Wystawie Sztuki Niemieckiej w Monachium w 1939 roku i zyskała bardzo pochlebne opinie.

152. Tancerka

Schönwald, ok. 1920 r.

Model: J. R.

Sygn.: na spodzie stempel z napisami Famag, Schönwald, Bavaria, namapolwane inicjały J. R. (modelarza) i D59 (malarza)

Porcelana, wys. 26,5 cm

153. Model - tańcząca

Miśnia, 2006 r.

Model: Jörg Danielczyk (2005)

Sygn.: na spodzie skrzyżowane miecze, wyduszony nr 31 AH oraz wryty 73627, ręcznie malowany nr 2800 (malarza), specjalny znak dotyczący limitowanych arcydzieł i nr 65/100 w złocie (limitowana seria)

Porcelana, wys. 39.5 cm

154. Anna Pawłowa

Fraureuth, 1925

Model: Constantin Holzer-Defanti

Sygn.: na spodzie stempel z F i napisami Fraureuth, Saxony

Porcelana, wys. 34 cm

Dwa zdjęcia zamieszczone w „Berliner Illustrierten Zeitung” z maja 1920 pokazują Annę Pawłową z jej partnerem, Alexandrem Wolinem w tańcu indyjskim. Na jednym z nich widać Annę Pawłową w identycznej pozie i prawie w identycznym kostiumie, jak porcelanowa figurka. Po raz pierwszy tańczyli ten taniec w Londynie po powrocie Anny Pawłowej z pięcioletniego tournée po świecie.

155. Odetta (Galina Ułanowa)

Leninrad, połowa XX wieku

Model: E. A. Janson-Manizer (1940)

Syg.: na spodzie stempel z inicjałami (Fabryka im. M. W. Łomonosowa)
Porcelana, szer. 24 cm, wys. 18 cm

156. Tancerka hiszpańska

Klasterec (dawniej Klösterle), ok. 1950 r.
Syg.: na spodzie wyduszony nr 22
Porcelana, 26 cm

157. Tancerka hiszpańska

Klasterec (dawniej Klösterle), ok. 1950 r.
Syg.: na spodzie wyduszone numery II/61, 217 i 97 oraz napis Czechoslovakia, jak również ręcznie napisany nr 5 (malarza)
Porcelana, 25,5 cm

158. Siostry Hoepfner

Rosenthal, ok. 1939
Model: Lore Friedrich-Gronau
Sygn.: na spodzie wryte L. Friedrich Gronau oraz stempel z napisami Rosenthal, Germany, Kunstabteilung, Selb i wyduszone numery 1911 i 18
Porcelana, wys. 26 cm, szer. 19,5 cm

W wielotomowym katalogu autorstwa Emmy Niecol opisującym produkcje manufaktury Rosenthala ta figurka autorce nie była znana. Nawet Lore Friedrich-Gronau o niej zapomniała, kiedy prawie stuletnia rozmawiała z Nicole o swojej pracy dla manufaktury Rosenthala.

159. Mazur

Warszawa, ok. 1920 r.
Model: A. Kurzawa
Sygn.: brak sygnatur
Terakota, 33 cm

Zdjęcie tej figurki publikowane jest między innymi w pierwszym tomie „Tańca” Mateusza Glińskiego, Warszawa 1930 rok.

© Jan Stanisław
Witkiewicz